

2018-2019

ULVILAN LUKIO

KurSu

YHTEYSTIEDOT**ULVILAN LUKIO**

Lääkäripolku 4

28400 ULVILA

Puh. 677 4815

Kotisivu	https://peda.net/ulvila/lukiokoulutus
Sähköposti	lukio@ulvila.fi, etunimi.sukunimi@ulvila.fi
Rehtori	0400-134 814
Vararehtori	0400-134678
Opinto-ohjaaja	0400-134 816
Kanslia	677 4815
Opettajainhuone	677 4762
Kansilehti:	Ira Koskinen

Sisällys

YHTEYSTIEDOT	2
TERVETULOA.....	4
1 ULVILAN LUKION TEHTÄVÄ JA TOIMINTA-AJATUS	5
2 KOULUTYÖN JÄRJESTELY	5
2.1 Kurssimuotoisuus ja opetuksen jaksotus	5
2.2 Luokattomuus.....	5
2.3 Ohjausryhmät.....	5
3 OPINTOJEN SUORITTAMINEN.....	5
3.1 Opiskeluaika ja työmäärä	5
3.2 Aineiden oppimäärien valinnat	6
3.3 Kurssien suorittaminen	6
3.4 Itsenäinen suoritus.....	6
3.5 Lukion oppimäärän suorittaminen	6
4 OPISKELIJAKUNTA.....	6
5 OPPIAINEET JA KURSSISISÄLLÖT	7
5.1 Äidinkieli ja kirjallisuus	7
5.2 Ruotsin kieli	9
5.3 Englannin kieli.....	10
5.4.1 Saksan kieli, A2	12
5.4.2 Saksan kieli, B2 ja B3	13
5.5.1 Ranskan kieli, A2.....	14
5.5.2 Ranskan kieli, B2 ja B3	16
5.6 Espanjan kieli, B2 ja B3	17
5.7 Venäjän kieli, B3	18
5.8 Matematiikka, pitkä.....	19
5.9 Matematiikka, lyhyt.....	21
5.10 Biologia	22
5.11 Maantiede	24
5.12 Fysiikka	25
5.13 Kemia	27
5.14 Filosofia	28
5.15 Psykologia.....	29
5.16 Historia	30
5.17 Yhteiskuntaoppi.....	31
5.18 Evankelis-luterilainen uskonto	33
5.19 Elämäkatsomustieto.....	34
5.20 Terveystieto.....	34
5.21 Liikunta	35
5.22 Musiikki.....	36
5.22.1 Yleislinja	37
5.22.2 Musiikkilinja	38
5.23 Kuvataide.....	43
5.24 Opinto-ohjaus.....	46
5.25 Erillisten oppimäärien kurssit.....	47
5.25.1 Tietotekniikka.....	47
5.26 Teemaopinnot	47
5.27 Lukiodiplomit.....	47
6 OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI.....	47
6.1 Arvioinnin tavoitteet.....	47
6.2 Kurssisuorituksen arviointi	48
6.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi.....	49
6.4 Lukion oppimäärän suoritus	50

TERVETULOA

Onneksi olkoon, olet saanut käsiisi Ulvilan lukion lukuvuoden 2018 – 2019 kurssisuunnitelman. Tervetuloa KurSumme sivuille!

Ulvilan lukio on hyvin menestyvä ja aikaansa seuraava lukio. Meillä on useita erityisosaamisalueita. Opetukseen hyvin soveltuvien tilojen ja laitteiden lisäksi tarjoamme monipuolisen kurssitarjonnan, joka on tässä kirjasessa esitelty. Opetuksen laadun takaa pätevä opettajakunta, joka osaltaan luo hyvän edellytyksen opiskelumotivaatioon. Laatu takaa myös tuloksellisuuden. Ulvilan lukio tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden jatko-opintoihin. Ylioppilaamme pääsevät opiskelemaan korkea-asteen jatko-opiskelupaikoihin edelleen yli kansallisen tason.

KurSumme perustuu Opetushallituksen määräyskirjeen mukaisiin nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin vuodelle 2015. Sisällöstä on kuitenkin syytä nostaa muutamia asioita esille. Tavoitteena on edelleen, että jokainen 1. vuosikurssin opiskelija suorittaa tieto- ja viestintätekniikan kurssin. Tämä luo pohjan selviytyä lukio-opinnoista ja tällöin saat etenkin ylioppilaskirjoituksiin samat valmiudet kuin muut kokelaat ympäri Suomea.

Edelleen jatketaan myös soveltavien kurssien rytmitystä eri lukuvuosille. Osa alkavista kielistä jaksotetaan alkavaksi vuorovuosina. Näin varmistamme laajan kielivalikoimamme toteutumisen kaikille ikäluokille.

Lukiodiplomeita voit suorittaa kiinnostuksesi mukaisesti kuvataiteessa, musiikissa, liikunnassa ja mediassa. Yrittäjyyden Polkujen menestystarina jatkuu seitsemättä lukuvuotta. Yrittäjyyden kurssien sisällöt muokkautuvat niitä suorittavien opiskelijoidemme mukaisesti.

Erilliselle musiikkilinjalle otetaan 16 uutta opiskelijaa yhteishaun kautta joka vuosi. Kaiken kaikkiaan musiikin kursseja on 32 erilaista. Vaikka et olisi musiikkilinjalainen, voit sisällyttää musiikkilinjan kursseja omaan opinto-ohjelmaasi.

Teemme yhteistyötä Porin yliopistokeskuksen ja Palmgren-konservatorion kanssa. Yhteistyömme yhdistelmäopinnoissa alkoi syksyllä 1995 nykyisen Sataedun Ulvilan toimipisteen kanssa ja nykyään toimimme myös Sataedun Nakkilan toimipisteen kanssa. Tulevalle lukuvuodelle on suunnitteilla uusia yhteistyömuotoja. Opiskelijoiden suunnitelmallisen ja ammattitaitoon perustuvan lajiharjoittelun mahdollistaa mukana olomme Satakunnan Urheiluakatemiassa (SSA).

Oma päätoiminen opinto-ohjaajamme tukee jokaista opiskelijaa opintojensa suunnittelussa. Viikottain koulullamme on tarjolla erityisopettajan, koulukuraattorin ja opiskeluterveydenhoitajan palvelut. Psykologipalvelut saadaan perusturvan kautta. Opiskelijahuollollisia toimenpiteitä, jotka tukevat ja opastavat opiskelijoitamme opinnoissaan, kehitetään jatkuvasti opiskelijan parhaaksi.

Tervetuloa opiskelemaan viihtyisään, hyvän ilmapiirin Ulvilan lukioon. Jos haluat lisää tietoa meidän lukiostamme, niin älä jätä kysymättä. Katso ainakin kotisivuamme <https://peda.net/ulvila/lukiokoulutus> tai käy Facebookissa.

1 ULVILAN LUKION TEHTÄVÄ JA TOIMINTA-AJATUS

Lukiomme jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Koulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys. Se antaa riittävät tiedot ja taidot lukion oppimäärään perustuviin jatko-opintoihin. Lukiossamme hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla, Yrittäjyyden Polut –kokonaisuudella ja musiikkilinjan suorituksilla sekä muilla erillisillä näytöillä.

Lukiomme antaa valmiuksia vastata yhteiskunnan ja ympäristön haasteisiin sekä taitoa tarkastella asioita eri näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan toimimaan vastuuntuntoisena ja velvollisuuksistaan huolehtivana kansalaisena yhteiskunnassa ja tulevaisuuden työelämässä. Opetuksemme tukee opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja hänen myönteistä kasvuaan aikuisuuteen sekä kannustaa opiskelijaa elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

2 KOULUTYÖN JÄRJESTELY

2.1 Kurssimuotoisuus ja opetuksen jaksotus

Lukion oppimäärä on kurssimuotoinen, eli eri oppiaineiden oppimäärät koostuvat erillisistä kursseista, joiden laajuus on 38 opetustuntia. Kurssit sijoitetaan jaksoihin niin, että muodostuu vuotuinen kurssijärjestys eli kurssitarjotin.

Jaksojärjestelmässä lukuvuosi jaetaan pääsääntöisesti koulupäivittäin samanpituisiin jaksoihin, joissa kussakin on oma kurssijärjestys ja sen mukainen työjärjestys. Ulvilan lukiossa on käytössä 5-jaksojärjestelmä.

2.2 Luokattomuus

Luokattomassa lukiossamme opiskelija etenee portaattomasti suorittaen oppimäärään kuuluvia kursseja oppiaineittain annettavien ohjeiden mukaisesti. Opetuksessa ei käytetä samana pysyviä perusopetusryhmiä, vaan opetusryhmät muodostuvat opiskelijoiden valitessa itse opinto-ohjelmansa kurssitarjottimesta. Apuna käytetään nettipohjaista valintaohjelmaa, joka on opiskelijoiden käytössä.

Opetusjärjestelyn perusrakenteita ovat kurssimuotoisuus ja jaksojärjestelmä. Kurssitarjotin eli opetetavat kurssit sijoitetaan jaksoihin vuosittain saatavien resurssin rajoissa siten, että opiskelija voi opetuksen osallistuen suorittaa lukion oppimäärän 13 jaksossa (5-jaksojärjestelmässä) eli kolmessa vuodessa.

2.3 Ohjausryhmät

Opiskelijoiden ohjausta ja yhteissuunnittelua varten opiskelijat jaetaan vuositasoittain ohjausryhmiin, joille kullekin nimetään vastaava ryhmänohjaaja.

3 OPINTOJEN SUORITTAMINEN

3.1 Opiskeluaika ja työmäärä

Lukion suorittaminen kestää pääsääntöisesti 3 vuotta. Opinto-ohjelma laaditaan siten, että koko lukion oppimäärä tulee suoritetuksi. Opiskelijaa avustavat ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja sekä tutorit.

Opiskelu-aikaa ja työmäärää koskevista ohjeista voidaan poiketa rehtorin luvalla, mikäli säädökset ja vastaavat ohjeistukset sen mahdollistavat.

Opiskelijan on valittava opinto-ohjelmaansa vähintään 75 kurssia. Tuntijaon mukaisten pakollisten kurssien on kuuluttava opinto-ohjelmaan.

3.2 Aineiden oppimäärien valinnat

Aineiden ja oppimäärien valintamahdollisuudet ilmenevät tuntijaosta ja KurSun s. 51 olevasta valintataulukosta. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) laaditaan opinto-ohjauksen tunneilla koko lukioajaksi ja sitä päivitetään säännöllisesti opiskelu-aikana sekä ohjauksessa että itsenäisesti. Työjärjestykset tehdään sähköisesti Wilma-järjestelmään aina lukuvuodeksi kerrallaan. Työjärjestysmuutokset ovat mahdollisia omatoimisesti ennen jaksojen vaihdetta tai muina aikoina opinto-ohjaajan kautta.

3.3 Kurssien suorittaminen

Kurssien suorittamiseen liittyvät erilliset ohjeistukset käyvät ilmi aineiden ja oppimäärien esittelyn yhteydessä. Jokainen kurssi on oma kokonaisuutensa. Kurssit arvioidaan toisistaan riippumatta.

3.4 Itsenäinen suoritus

Opiskelija voi sopia aineenopettajan kanssa mahdollisuutta saada suorittaa kurssi itsenäisesti.

Edellytykset itsenäiseen suoritukseen voivat olla mm.

- ◆ kun kurssi menee toisen aineen kanssa päällekkäin eikä muuta ratkaisua löydy.
- ◆ kun opiskelija lyhentää opiskelu-aikaansa.
- ◆ kun opiskelijalla on jokin vaativa harrastus.
- ◆ jos opiskelija hallitsee jo kyseiset asiat (esim. vaihto-opiskelijat).

Itsenäisestä suorituksesta edellytetään hyväksyttävää arvosanaa kurssisuorituksen saamiseksi.

3.5 Lukion oppimäärän suorittaminen

Lukion oppimäärän suorittaminen edellyttää, että opiskelija on tehnyt vähintään 75 kurssia sisältäen pakolliset ja vähintään 10 syventävää kurssia. Näistä osa on voitu suorittaa itsenäisesti tai rehtorin ennakkopäätöksen mukaisina korvaavina kursseina.

4 OPISKELIJAKUNTA

Lukiossamme toimii opiskelijakunta hallituksensa johdolla. Opiskelijakunta muodostuu kaikista koulun opiskelijoista. Toimintaan osallistuminen on jokaiselle opiskelijalle suositeltavaa. Opiskelijakunnan toiminta ei aiheuta pakollisia lisäkustannuksia, vaan se rahoitetaan erilaisten tempausten tuotolla.

Opiskelijakunta valitsee syyslukukauden alussa keskuudestaan hallituksen, jonka tehtävänä on järjestää erilaista virkistystoimintaa ja esimerkiksi karkki- ja kahvimyyntiä opiskelijoille edullisin hinnoin yms. Lisäksi hallitus organisoii erilaisia teemapäiviä, tapahtumia ja juhlia sekä mahdollisuuksien mukaan erilaisia matkoja. Jokainen voi esittää hallitukselle omia toiveitaan ja ehdotuksiaan.

Hallitus toimii myös yhteistyössä opettajien kanssa opiskelijakuntaa ohjaavien opettajien ja rehtorin välityksellä. Opiskelijakunnan hallitus hoitaa myös yhteyksiä koulun ulkopuolelle. Yhteistyökumppanina on mm. Suomen lukiolaisten liitto (SLL ry.), joka on lukiolaisten etujen valvoja valtakunnan tasolla.

5 OPPIAINEET JA KURSSISISÄLLÖT

Tässä luvussa esitellään oppiaineet kurseittain. Samoin kunkin oppiaineen kohdalta saa ohjeita suoritamisjärjestyksestä ja arvostelusta. Opetuksessa käytettävistä oppikirjoista tehdään yhtenäinen tarkistettu lista kevään aikana, joten älä kiirehdi hankintojasi.

5.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine. Se tarjoaa aineksia kielellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen sekä oman identiteetin rakentamiseen. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen ja ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tulkintaan ja eettiseen pohdintaan.

Äidinkielen ja kirjallisuuden kursseilla opitaan kielen, kirjallisuuden ja viestinnän tietoja sekä lukemisen, kirjoittamisen ja puhumisen taitoja erilaisissa viestintä- ja vuorovaikutustilanteissa. Tekstejä tuotetaan, tulkitaan ja jaetaan yksin ja yhdessä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

Äidinkielen opetuksen tavoitteena on, että lukiossa opiskelija saa sellaiset viestintä- ja vuorovaikutustaidot, jotka luovat hyvän pohjan jatko-opinnoille, työelämälle ja aktiiviselle kansalaisuudelle. Opetuksessa pyritään siihen, että opiskelija osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti ja ymmärtää digitaalisuuden vaikutukset kieleen, teksteihin ja vuorovaikutukseen. Opiskelijat oppivat lähdekritiikin perusteet, tekijänoikeudet sekä harjaantuvat tuottamaan erilaisia tekstejä ja esityksiä hyödyntäen digitaalista tekniikkaa.

Kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, lukukokemusten syventäminen sekä tekstien erittelemine ja tulkitseminen eri näkökulmista. Kirjallisuuden lukeminen tarjoaa elämyksiä ja tukee kriittisen ajattelun, empatian ja identiteetin kehittymistä sekä monipuolistaa omaa ilmaisua.

Itsenäisesti voi suorittaa kurssit ÄI5, ÄI6 ja ÄI11 sekä ÄI14 ja ÄI15. Lukujärjestysteknisistä syistä myös kurssit ÄI3 ja ÄI4. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon niiden tavoitteiden saavuttaminen sekä aktiivinen työskentely.

Pakolliset kurssit

- ÄI1   Tekstit ja vuorovaikutus:** Lukemisen, kirjoittamisen ja vuorovaikutustaitojen perusvalmiuksien vahvistamista. Erilaisia tekstityyppejä ja niiden tulkintaa.
- ÄI2   Kieli, kulttuuri ja identiteetti:** Kielen yksilöllinen ja yhteisöllinen merkitys. Suomen kielen asema maailman kielten joukossa. Suullisten ja kirjallisten tekstien rakentuminen sekä oman tekstin hiominen.
- ÄI3   Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa:** Proosan, lyriikan ja draaman tulkintakeinoja ja kaunokirjallisuudesta kirjoittamista. Kirjallisuuden tulkinnan termistöä.
- ÄI4   Tekstit ja vaikuttaminen:** Vaikuttamisen keinojen tutkimista sekä omien kantaa ottavien tekstien ja puheenvuorojen laatimista. Median ja kaunokirjallisuuden vaikutustapoja. Lähdekritiikki ja tekijänoikeudet.

- Ä15 Teksti ja konteksti:** Suomalaisen kaunokirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisten teosten ja teemojen tarkastelua ja tulkintaa. Tyylin vaikutus tekstiin ja kielenhuoltoon tyylin näkökulmasta.
- Ä16 Nykykulttuuri ja kertomukset:** Suomen ja muiden maiden nykykulttuurin ilmiöihin ja teksteihin tutustuminen. Kielen ja tekstien merkitys kulttuurissa. Kertomuksellisuus ja vuorovaikutusetiikka.

Syventävät kurssit

- Ä17 Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen:** Puheviestintätaitojen syventämistä, puhumisrohkeuden ja esiintymisvarmuuden kehittämistä erilaisiin käytännön puhetilanteisiin liittyvien harjoitusten avulla.
- Ä18 Kirjoittamistaitojen syventäminen:** Erilaisten tekstien analysointia ja analyysissä tarvittavien käsitteiden kertausta. Omien tekstien tuottamista, muokkaamista ja viimeistelyä. Oikeakieli-syyttä. Harjoitellaan laajojen, aineistopohjaisten tekstien tuottamista YO-kirjoituksia silmällä pitäen.
- Ä19 Lukutaitojen syventäminen:** Keskitytään syventämään opiskelijan tuntemusta erilaisista teksteistä ja kehittämään hänen monilukutaitoaan. Harjaannutaan analysoimaan erilaisia tekstejä ja tulkitsemaan niitä erityisesti YO-kirjoituksia silmällä pitäen.

Soveltavat kurssit

- Ä110 Lehtityön kurssi:** Perehdytään paikallismediaan sekä kuvan että tekstin kannalta. Tuotetaan omat sivut paikallislehteen. Edellytyksenä taito käsitellä kuvaa ja tekstiä tietokoneella.
- Ä111 Itsenäinen kaunokirjallisuuskurssi:** Luetaan valikoima eri genreen kirjallisuutta. Teoksista sekä kirjoitetaan että keskustellaan.
- Ä112 Oikeakielisyys:** Kerrataan keskeiset oikeakielisyyskäsitteet ja perehdytään oman tekstin muokkaamiseen ja hiomiseen kielen ja tyylin kannalta.
- Ä113 Luova kirjoittaminen:** Harjoitellaan erilaisten kirjallisuusgenreen tuottamista ja samalla syvennetään kirjallisuuden lukutaitoja. Vahvistetaan oma tyyliä ja ääntä ja kirjoittamisen taitoja. Toteutetaan joka toinen vuosi (Iv. 2019-2020).
- Ä114 Median maailma:** Tutustutaan nykyiseen mediaympäristöön, median lukutapoihin, median kehitykseen ja median yhteiskunnalliseen vaikutukseen. Tarkastellaan sosiaalista mediaa ja sen ilmiöitä. Toteutetaan osallistujamäärästä riippuen joko itsenäisenä verkkokurssina tai luokkaopetuksena. Pakollinen mediadiplomien suorittajille. Suositellaan suoritettavaksi ennen mediadiplomikurssia. Kurssi järjestetään joka toinen vuosi (Iv. 2018-2019).
- Ä115 Elokuvan perusteet:** Itsenäisesti tai luokkaopetuksena suoritettava kurssi elokuvan historiasta, elokuvailmaisesta ja elokuva-analyysistä. Kurssi järjestetään joka toinen vuosi (Iv. 2019-2020).
- Ä116 Median lukiodiplomikurssi (MELD5):** Median lukiodiplomikurssi on mahdollista suorittaa, kun ensin on suoritettu Median maailma -kurssi ja kolme muuta media-aiheista kurssia (esim. Ä110, Ä115, KU3 tai MU4). Myös muualla suoritettuja mediaopintoja voidaan laskea mediadiplomiin valmistaviksi kursseiksi erikseen niin sovittaessa. Mediadiplomiin sisältyy työsuunnitelma, mediaelämäkerta, diplomityö oppilaan itse valitsemalta median alalta sekä itsearviointin sisältävä essee. Diplomityö tehdään itsenäisesti opettajan valvonnassa. Lukiodiplomityön arvioi kaksi arvioijaa asteikolla 1–5, ja siitä annetaan erillinen todistus. (Valtakunnallinen)
- Ä117 Verkkoviestintä:** Tutkitaan erilaisia verkon viestintätapoja (esim. sosiaalinen media), niiden tavoitteita ja konventioita. Vahvistetaan lähteiden arvioinnin taitoja ja kriittistä lukemista. Tutustutaan erilaisiin verkkoteksteihin (blogit yms.) ja tuotetaan niitä sekä osallistutaan verkon kirjallisuuskeskusteluihin.

Suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit 1–4 on suoritettava numerojärjestyksessä. Muiden kurssien suoritusjärjestys on vapaa. Kursseja 8 ja 9 suositellaan viimeisen vuoden opiskelijoille ja kurssia 12 toisen vuoden opiskelijoille.

Arviointi: Kurseissa 1–9 sekä 12, 15 ja 16 on numeroarviointi. Muissa kurseissa suoritusmerkintä. Kursista 7 mahdollista saada vain suoritusmerkintä halutessaan.

5.2 Ruotsin kieli

Lukion ruotsin kielen opiskelu antaa opiskelijalle ruotsin kieleen ja sen käyttöön liittyviä tietoja ja taitoja sekä tutustuttaa hänet pohjoismaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Tavoitteena on myös syventää opiskelijan tietoa kaksikielisestä kotimaastaan Suomesta.

Tavoitteena on motivoida opiskelijaa pyrkimään itsenäiseen kielen opiskeluun ja herättää hänen huomionsa myös jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavan ruotsin kielen taidon tärkeyden suhteen.

Kurssien aiheita käsitellään oman kulttuurin sekä suomenruotsalaisen ja pohjoismaisen kulttuurialueen kannalta niin, että opiskelijoille tarjoutuu mahdollisuus eri kulttuurialueiden vertailuihin.

Kurssien itsenäisesti suorittaminen on mahdollista vain erittäin hyvin perustellussa erityistapauksessa, ja tästä tulee neuvotella opettajan kanssa hyvissä ajoin. Pakollisia kurseja ei voi kuitenkaan suorittaa itsenäisesti.

Pakolliset kurssit

- RUB1 Minun ruotsini:** Kurssilla tutustutaan Ruotsiin ja ruotsalaisuuteen. Opiskelijaa innostetaan ruotsin kielen rohkeaan käyttöön. Omasta elämästä, harrastuksista ja vapaa-ajasta kertominen ovat keskeisiä teemoja. Harjoitellaan arkipäiväisten asioiden hoitamisessa tarvittavaa viestintää puhelimessa ja matkailutilanteissa. Tavoitteena on pohtia omia oppimistavoitteitaan ja ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa.
- RUB2 Hyvinvointi ja ihmissuhteet:** Kurssilla käsitellään hyvään elämään, ystävyyteen ja ihmissuhteisiin liittyviä asioita. Tutustutaan Norjaan ja vahvistetaan matkailutilanteissa tarvittavaa viestintää sekä harjoitellaan erilaisissa asiointitilanteissa viestimistä. Kuvaillaan ulkonäköä, luonnetta ja pukeutumista sekä pohditaan terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä asioita. Sekä suullista että kirjallista kielitaitoa harjoitetaan monipuolisesti.
- RUB3 Kulttuuri ja mediat:** Aiheena on Suomi, suomalaisuus ja suomenruotsalaisuus. Pohditaan omaa kulttuuri-identiteettiä. Opitaan kertomaan kotimaasta ja sen perinteistä sekä omasta kotipaikkakunnasta. Tutustutaan suomalaisuuteen maamme rajojen ulkopuolella. Teemoja pyritään käsittelemään nuoria kiinnostavasta näkökulmasta. Kurssin tarkoituksena on myös vahvistaa erilaisten tekstilajien tulkitsemis- ja tuottamistaitoa.
- RUB4 Monenlaiset elinympäristömme:** Kurssin aiheina ovat monimuotoinen elinympäristö, yhteiskunnan ajankohtaiset ilmiöt ja erilaiset kulttuurit. Kurssilla kehitetään kykyä tuottaa ja tulkita erilaisia tekstilajeja.
- RUB5 Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi:** Kurssin keskeisinä aiheina ovat työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot sekä nuoren jatko-opinnot ja tulevaisuudensuunnitelmat. Mahdollisuus opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä sekä osallistuminen pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ovat myös kurssin pääaiheita. Kurssi valitaan 2. vuoden keväälle, jos opiskelija kirjoittaa ruotsin 3. vuoden syksyllä yo-kirjoituksissa.

Syventävät kurssit

- RUB6 Viesti ja vaikuta puhuen:** Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa ruotsin kieltä suullisesti sekä taitoa ymmärtää puhuttua kieltä. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa kykyä rakentaa dialogia ruotsin kielellä. Aikaisemmilla kurseilla käsitellyt aihepiirit ja opitut asiat ovat kertauksen ja täydentävän oppimisen kohteina. Syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin

aikaisiin näyttöihin. Kurssi arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

RUB7 Kestävä elämäntapa: Kurssilla käsitellään pakollisten kurssien teemoja laajemmassa mittakaavassa ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Keskeisenä oppimismuotona on eri tekstilajien tekstien käsittely ja erilaisten kirjallisten vuorovaikutustilanteiden tulkitseminen ja tuottaminen eri kohderyhmille. Tekstit voivat olla muun muassa kertovia, kuvaavia, kantaaottavia, fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä. Kurssilla käsitellään mahdollisuuksien mukaan myös yo-tekstejä ja yo-kuunteluharjoituksia.

Soveltavat kurssit

RUB8 Tukikurssi: Kurssilla käydään läpi ruotsin kielen keskeisimpiä rakenteita, vahvistetaan sanastoa sekä harjoitellaan puhumista ja kirjoittamista. Suositellaan opiskelijoille, jotka tarvitsevat täydennystä ja kertausta peruskoulun jälkeen ennen pakollisten kurssien aloittamista. 1. vuosikurssin opiskelijoille.

RUB9 Abikurssi: Kurssin pääpaino on ylioppilaskirjoituksiin valmistautumisessa, mutta se soveltuu myös ruotsin opintojen kertaamiseen ja syventämiseen. Opiskelu tapahtuu lähinnä ylioppilastehtävien avulla. Kurssilla harjoitellaan kuullun- ja luetunymmärtämistä sekä rakenteita ja viestinnällisiä tehtäviä. Suoritusmerkinnän saamiseen vaaditaan tietty määrä hyväksytysti suoritettuja tehtäviä. 2. ja 3. vuosikurssin opiskelijoille

RUB10 Ruotsin ainekirjoituskurssi: Kurssin keskeisenä tavoitteena on kehittyä erityylisten tekstien kirjoittamisessa. Varmuutta kirjoitustaitoihin pyritään saamaan oikeakielisyyden perusasioita kertaamalla. Näihin asioihin kuuluvat substantiivin, adjektiivin ja pronomien taivutus sekä sanajärjestyksen hallinta. Kirjoitettavat tekstit voivat olla muun muassa sähköpostiviestejä, kirjoituksia, mielipidekirjoituksia, blogitekstien kannanottoja sekä työhakemukseen rinnastettavia tuotoksia. Kurssi on tarkoitettu ylioppilaskirjoituksiin valmistautuville.

RUB11 Affärssvenska: Ruotsin liikeviestintää suullisesti ja kirjallisesti. Suositellaan erityisesti yrittäjyysopintoja suorittaville ja kaupallisia opintoja suunnitteleville. Sopii kaikille opiskelijoille suullisen ja kirjallisen kielitaidon vahvistamiseen. Esimerkkejä suullisista harjoituksista: asiakaspalvelutilanteita, kokouskäytänteitä, yritysesityksiä. Esimerkkejä kirjallisista harjoituksista: tarjouspyyntö, tarjous, tilaus, reklamaatio ja –vastaus. Opiskelijan lähtötaso ja toiveet huomioidaan. Kurssi järjestetään joka toinen vuosi (lv. 2019-2020).

Suoritusjärjestys: Pakolliset kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä. Syventävä kurssi 6 suoritetaan toisena opiskeluvuonna, kun pakollinen kurssi 4 on suoritettu ensin. Kurssi 7 suoritetaan viimeisenä kurssina ennen kirjoituksia kurssin 5 jälkeen. Jos opiskelija kirjoittaa ruotsin ylioppilaskirjoituksissa 3. vuoden syksyllä, hänen pitää valita ruotsin 5. kurssi 2. opiskeluvuoden keväällä 5. jaksossa.

Arviointi: Kurseilla 1-7 numeroarviointi, kurssit 8-11 hyväksytty (S)/hylätty (H).

5.3 Englannin kieli

Englannin kieli on *lingua franca* -asemassa maailmassa ja tämän takia sen kokonaisvaltainen osaaminen on tärkeää niin opinnoissa, työelämässä kuin vapaa-ajallakin. Englantia kuulee ja näkee joka puolella eri medioissa ja se on akateemisen maailman käyttämä kieli lähes joka alalla. Koulussamme englantia voi opiskella kahdeksan valtakunnallisen kurssin lisäksi kuudella eri koulukohtaisella kurssilla, joista yksi on esimerkiksi Basic Business English, joka tuo yritysmaailmaa lähemmäksi opiskelijaa ja antaa lisämaustetta vaikkapa Yrittäjyyden polut -opintokokonaisuuteen.

Opiskelijan on mahdollista suorittaa kursseja itsenäisesti vain painavassa erityistapauksessa, ja asiasta tulee tällöin neuvotella opettajan kanssa hyvissä ajoin.

Pakolliset kurssit

- ENA1 Englannin kieli ja maailmani:** Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita, analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita englannin opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta, englannin kieltä globaalina ilmiönä sekä kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.
- ENA2 Ihminen verkostoissa:** Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.
- ENA3 Kulttuuri-ilmiötä:** Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, englanninkieliset mediat sekä luova toiminta.
- ENA4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma:** Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta englannin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoi-keuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.
- ENA5 Tiede ja tulevaisuus:** Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutetaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisiona erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista sekä englannin kielen asemaa kansainvälisenä tieteen ja teknologian kielenä. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.
- ENA6 Opiskelu, työ ja toimeentulo:** Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työn tekemistä myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Syventävät kurssit

- ENA7 Kestävä elämäntapa:** Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa englantia erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla analysoidaan tai tuotetaan eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.
- ENA8 Viesti ja vaikutus puhuen:** Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsitellyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Soveltavat kurssit

- ENA9 Tukikurssi 1:** Kurssilla vankennetaan perusrakenteiden tuntemusta ja vahvistetaan sanavarastoa. Suositellaan opiskelijoille, joilla on vaikeuksia englannin perusrakenteissa.
- ENA10 Tukikurssi 2:** Kurssista on kaksi toteutustapaa. Kurssi järjestetään yhdessä jaksossa perinteisenä kurssina tai opiskelija voi tulla kurssille tuntiensa tarvetta lisäopetukseen englannin kurssin aikana. Tällöin järjestetään ympäri lukuvuoden 45 minuutin oppitunteina 1-2 kertaa viikossa ja opiskelija voi tulla käymään oppitunnilla tarvittaessa. Tunnille varataan aika.
- ENA11 Englannin ainekirjoituskurssi:** Harjoitellaan erilaisia kirjoittamisen muotoja hyödyntäen eri tekniikoita.
- ENA12 Ylioppilaskirjoituksiin valmentava kurssi:** Käsiteltävät tekstit ovat katkelmia eri julkaisuista ja edellisten vuosien ylioppilaskoevaihkoista. Kurssilla harjoitellaan ylioppilaskuunteluita, tehdään kirjallisia yo-tehtäviä sekä kirjoitetaan erilaisia aineita joita voi esiintyä ylioppilaskokeessa. Sopii abiturienttien viimeiseksi kurssiksi.
- ENA13 Basic Business English:** Kurssilla tutustutaan englanninkieliseen liike-elämän sanastoon sekä kansainvälisen liike-elämän tapakulttuuriin. Kurssilla kirjoitetaan yksinkertaisia liike-elämään kuuluvia viestejä ja pidetään yritysesittely. Kurssi järjestetään joka toinen vuosi (lv 2018-2019).
- ENA14 The History of the English Speaking World:** Kurssilla opiskelija tutustuu johonkin englanninkielisen maan tai kulttuurialueen historialliseen tai yhteiskunnalliseen tapahtumaan tai ajanjaksoon ja tekee siitä englanninkielisen tutkielman ja esitelmän. Kurssi toteutetaan yhteistyössä historian ja englannin oppiaineiden kesken, eikä sitä sidota mihinkään tiettyyn jaksoon, vaan se suoritetaan ohjaavien opettajien antaman aikataulun ja tehtävänannon mukaisesti. Kurssilla opitaan etsimään erilaisia lähteitä, arvioimaan ja käyttämään niitä kriittisesti, käyttämään oikeaa lähteiden viittaustekniikkaa ja tuottamaan tieteellisen työn vaatimukset täyttävä englanninkielinen tutkielma. Kurssi antaa hyvän pohjan opiskelijan tuleviin jatko-opintoihin.

Suoritusjärjestys: Kurssit 1 – 8 numerojärjestys. Kurssi 9 ennen kurssia 1, kurssi 10 kurssin 3 jälkeen. Kurssi 11 kurssin 5 jälkeen. Kurssi 12 vain abiturienteille. Kurssi 13 kurssien 1-3 jälkeen. Kurssi 14 aikaisintaan toisena opiskeluvuotena.

Arviointi: Kurssit 1 – 8, 13 ja 14 numeroarviointi. Kurssit 9 –12 hyväksytty (S) / hylätty (H).

5.4.1 Saksan kieli, A2

Saksan kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija kehittyi kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa kuin eurooppalaisissa yhteisöissä.

Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

Syventävät kurssit

- SA2/1 Kieli ja maailmani:** Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita kohdekielen opiskelulle. Kurssilla pohditaan kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.
- SA2/2 Ihminen verkostoissa:** Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaatimuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia ja strategioita käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä. Kurssilla käsitellään

ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

- SA2/3 Kulttuuri-ilmioitä:** Kurssilla laajennetaan ja syvennetään monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, kohdekieliset mediat sekä luova toiminta.
- SA2/4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma:** Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta saksan kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.
- SA2/5 Tiede ja tulevaisuus:** Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisiona erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmasta.
- SA2/6 Opiskelu, työ ja toimeentulo:** Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työn tekemistä myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.
- SA2/7 Kestävä elämäntapa:** Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa saksan kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.
- SA2/8 Viesti ja vaikuta puhuen:** Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Soveltavat kurssit

- SA2/9 Kohti ylioppilaskirjoituksia:** Tällä kurssilla valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksia varten vahvistamalla luetun- ja kuullunymmärtämisen taitoja, kirjallista ilmaisua ja rakenteiden hallintaa. Kurssin aiheina ovat ajankohtaiset tapahtumat ja yleismaailmalliset kehityslinjat. (Koulukohtainen)

Suoritusjärjestys: Kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä.

Arviointi: Numeroarviointi

5.4.2 Saksan kieli, B2 ja B3

Lukiossa alkavan oppimäärän (B 3) kurssit 1-2 suoritetaan oman ryhmänä ja kurssit 3-10 yhdessä B2 – oppimäärää opiskelevien kanssa. B 3 –oppimäärän kurssit 3-10 ovat samat kuin B 2 –oppimäärän kurssit 1-8.

Saksan kielen B2-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi. Kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa kuin eurooppalaisissa yhteisöissä.

Syventävät kurssit

- SB3/1 Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen:** Kurssilla tutustutaan saksan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan sen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.
- SB3/2 Matkalla maailmassa:** Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.
- SB2/1, SB3/3 Elämän tärkeitä asioita:** Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.
- SB2/2, SB3/4 Monenlaista elämää:** Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja saksankielisissä maissa.
- SB2/3, SB3/5 Hyvinvointi ja huolenpito:** Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.
- SB2/4, SB3/6 Kulttuuri ja mediat:** Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan saksankielisen kielialueen kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.
- SB2/5, SB3/7 Opiskelu, työ ja tulevaisuus:** Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.
- SB2/6, SB3/8 Yhteinen maapallomme:** Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.
- SB2/7, SB3/9 Kansainvälinen toiminta:** Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla. (Koulukohtainen SB3/9)
- SB2/8, SB3/10 Viesti puheen ja kirjoittaan:** Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan valmistautuen samalla ylioppilaskirjoituksiin. (Koulukohtainen SB3/10)
- Suoritusjärjestys:** Kurssit suoritetaan numerojärjestyksessä.

Arviointi: Numeroarviointi

5.5.1 Ranskan kieli, A2

Tavoitteena on, että opiskelija kehittyi ranskan kielen käyttäjänä ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteisiin ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Syventävät kurssit

- RA2/1 Kieli ja maailmani:** Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita kohdekielen opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi sekä autenttisia kohdekielisiä kielenkäyttöympäristöjä. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta ja kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.
- RA2/2 Ihminen verkostoissa:** Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.
- RA2/3 Kulttuuri-ilmiötä:** Kurssilla laajennetaan ja syvennetään monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, kohdekieliset mediat sekä luova toiminta.
- RA2/4 Yhteiskunta ja ympäröivä maailma:** Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta kohdekielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.
- RA2/5 Tiede ja tulevaisuus:** Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisiona erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmasta. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.
- RA2/6 Opiskelu, työ ja toimeentulo:** Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työn tekemistä myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.
- RA2/7 Kestävä elämäntapa:** Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa kohdekieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.
- RA2/8 Viesti ja vaikuta puhuen:** Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Suoritusjärjestys: Numerojärjestys.

Arviointi: Kurssit 1 – 8 numerojärjestyksessä.

Ranskan ja espanjan B2 ja B3 –ryhmissä aloitamme vuorovuosina vain toisen kielistä. Jokaisella lukioon tulevalla on mahdollisuus valita näitä kieliä ja opiskella kurssit kahdessa vuodessa ja osallistua sitten ylioppilaskirjoituksiin. Lukuvuonna 2018 - 2019 aloitusvuorossa on espanjan kieli. Ranskan kieli alkaa seuraavan kerran lukuvuonna 2019 – 2020.

5.5.2 Ranskan kieli, B2 ja B3

Lukiossa alkavan oppimäärän (B3) kurssit 1-2 suoritetaan oman ryhmänä ja kurssit 3-10 yhdessä B2 – oppimäärää opiskelevien kanssa. B3 –oppimäärän kurssit 3-10 ovat samat kuin B2 –oppimäärän kurssit 1-8.

Tavoitteena on, että opiskelija kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi ja kehittyi kohdekielen käyttäjänä, osaa arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Syventävät kurssit

- RB3/1 Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen:** Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.
- RB3/2 Matkalla maailmassa:** Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.
- RB2/1, RB3/3 Elämän tärkeitä asioita:** Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.
- RB2/2, RB3/4 Monenlaista elämää:** Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.
- RB2/3, RB3/5 Hyvinvointi ja huolenpito:** Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.
- RB2/4, RB3/6 Kulttuuri ja mediat:** Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.
- RB2/5, RB3/7 Opiskelu, työ ja tulevaisuus:** Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.
- RB2/6, RB3/8 Yhteinen maapallomme:** Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

RB2/7, RB3/9 Kansainvälinen toiminta: Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla. (Koulukohtainen RB3/9)

RB2/8, RB3/10 Viesti puheen ja kirjoittaen: Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkin-
taa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. (Koulukohtainen RB3/10)

Suoritusjärjestys: Numerojärjestys.

Arviointi: Numeroarviointi.

5.6 Espanjan kieli, B2 ja B3

Lukiossa alkavan oppimäärän (B3) kurssit 1-2 suoritetaan oman ryhmänä ja kurssit 3-10 yhdessä B2 – oppimäärää opiskelevien kanssa. B3 –oppimäärän kurssit 3-10 ovat samat kuin B2 –oppimäärän kurssit 1-8.

Tavoitteena on, että opiskelija kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi ja kehittyi kohdekielen käyttäjänä, osaa arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Syventävät kurssit

- EB3/1 Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen:** Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.
- EB3/2 Matkalla maailmassa:** Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.
- EB2/1, EB3/3 Elämän tärkeitä asioita:** Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.
- EB2/2, EB3/4 Monenlaista elämää:** Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.
- EB2/3, EB3/5 Hyvinvointi ja huolenpito:** Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

- EB2/4, EB3/6 Kulttuuri ja mediat:** Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.
- EB2/5, EB3/7 Opiskelu, työ ja tulevaisuus:** Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.
- EB2/6, EB3/8 Yhteinen maapallomme:** Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.
- EB2/7, EB3/9 Kansainvälinen toiminta:** Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla. (Koulukohtainen EB3/9)
- EB2/8, EB3/10 Viesti puheen ja kirjoittamisen:** Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. (Koulukohtainen EB3/10)

Suoritusjärjestys: Numerojärjestys.

Arviointi: Numeroarviointi.

5.7 Venäjän kieli, B3

Venäjän rajanaapurina ja Euroopan unionin jäsenenä Suomelta odotetaan Venäjän asioiden tuntemusta ja venäjän kielen taitoa. B3-oppimäärän kursseilla 1-8 opiskellaan kielen perusrakenne ja perussanasto, jolla tulee hyvin toimeen jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa. Lisäksi kursseilla opitaan asioita kielialueen kulttuurista, perinteistä ja tavoista.

Syventävät kurssit

- VEB3/1 Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen:** Kurssilla tutustutaan venäjän kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Opetellaan tunnistamaan ja kirjoittamaan kyrilliset kirjaimet. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia. Erityistä huomiota kiinnitetään oikeaan ääntämiseen.
- VEB3/2 Matkalla maailmassa:** Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensatiokäytöiden ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.
- VEB3/3 Elämän tärkeitä asioita:** Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.
- VB3/4: Monenlaista elämää:** Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja Venäjällä.
- VB3/5: Hyvinvointi ja huolenpito:** Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa ilmaista mielipiteitä ja käydä keskustelua arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista.

Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

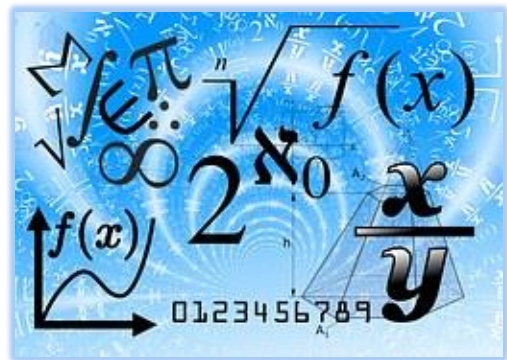
- VB3/6: Kulttuuri ja mediat:** Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan venäjänkielisen kielialueen kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.
- VB3/7: Opiskelu, työ ja tulevaisuus:** Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.
- VB3/8: Yhteinen maapallomme:** Kurssilla käydään keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit tulevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

Suoritusjärjestys: Kurssit 1 – 8 numerojärjestyksessä.

Arviointi: Numeroarviointi.

5.8 Matematiikka, pitkä

Matematiikan pitkän oppimäärän tehtävänä on antaa opiskelijalle ammatillisten ja korkea-kouluopintojen edellyttämät matemaattiset valmiudet sekä matemaattinen yleissivistys. Opetus pyrkii antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamis mahdollisuuksista arkielämässä, tieteessä ja tekniikassa.

Pakolliset kurssit

- MAY1 Luvut ja lukujonot:** Reaaliluvut, peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskenta. Funktio, kuvaajan piirto ja tulkinta. Lukujono. Logaritmi ja eksponenttiyhtälö.
- MAA2 Polynomifunktiot ja -yhtälöt:** Polynomien laskutoimituksia. Polynomifunktio. Toisen ja korkeamman asteen polynomiyhtälöitä ja -epäyhtälöitä.
- MAA3 Geometria:** Kuvioiden yhdenmuotoisuus, sini- ja kosinilause. Ympyrä. Kuvioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- MAA4 Vektorit:** Vektoreiden ominaisuudet ja laskutoimitukset. Yhtälöryhmä.
- MAA5 Analyttinen geometria:** Suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt. Itseisarvoyhtälöt ja - epäyhtälöt.
- MAA6 Derivaatta:** Rationaaliyhtälö ja -epäyhtälö. Funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta. Polynomifunktion derivoiminen, kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen. Funktioiden tulon ja osamäärän derivointi. Rationaalifunktion suurin ja pienin arvo.
- MAA7 Trigonometriset funktiot:** Suunnattu kulma. Trigonometriset yhtälöt. Trigonometriset funktiot ja niiden derivaatat. Yhdistetyn funktion derivaatta.
- MAA8 Juuri- ja logaritmifunktiot:** Potenssien laskusäännöt. Juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktiot sekä -yhtälöt. Juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat.
- MAA9 Integraalilaskenta:** Integraalifunktio. Määrätty integraali. Pinta-alan ja tilavuuden laskeminen.
- MAA10 Todennäköisyys ja tilastot:** Diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma. Jakauman tunnusluvut. Todennäköisyyslaskentaa ja kombinatoriikkaa.

Syventävät kurssit

MAA11 Lukuteoria ja todistaminen: Konnektiivit ja totuusarvot. Matemaattisia todistusmenetelmiä. Kokonaislukujen jaollisuus. Alkuluvut. Kokonaislukujen kongruenssi.

MAA12 Algoritmit matematiikassa: Ratkaisualgoritmeja ja likimääräismenetelmiä yhtälöiden ratkaisussa. Polynomien jaollisuus ja tekijöihinjako. Muutosnopeuden ja pinta-alan määrittäminen numeerisesti.

MAA13 Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi: Funktioiden jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen. Jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia. Käänteisfunktio. Kahden muuttujan funktio ja osittaisderivaatta. Funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä. Sarjat. Epäoleelliset integraalit.

Soveltavat kurssit

MAA14 Kertauskurssi: Kursseilla 1 - 10 opittujen asioiden kertausta.

MAA15 Tukikurssi: Kurssien 1 - 2 asioiden kertausta ja perustaitojen vahvistamista.

MAA16 Tekniset apuvälineet: Matemaattisten ohjelmistojen ja symbolisen laskimen käyttöä.

MAA17 Avaruusgeometria ja avaruusvektorit: Kappaleisiin, suoriin ja tasoihin liittyvää geometriaa. Avaruuden vektoreiden perusominaisuudet ja laskutoimitukset.

Kurssien suoritusjärjestys:

1. opintovuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 1 , 2 , 3 , 4 , 5 ja 15
2. opintovuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 6 , 7 , 8 , 10 , 11 , 12 ja 16
3. opintovuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 9 , 13 , 14 ja 17

Kurssi	Vaaditut aiemmat kurssit
1.Luvut ja lukujonot (MAY1)	
2.Polynomifunktiot ja -yhtälöt (MAA2)	1
3.Geometria (MAA3)	1 , 2
4.Vektorit (MAA4)	1 , 2 , 3 , 5
5.Analyttinen geometria (MAA5)	1 , 2 , 3
6.Derivaatta (MAA6)	1 - 5
7.Trigonometriset funktiot (MAA7)	1 - 6
8.Juuri- ja logaritmfunktiot (MAA8)	1 - 7
9. Integraalilaskenta (MAA9)	1 - 8
10.Todennäköisyys ja tilastot (MAA10)	1 - 8
11.Lukuteoria ja todistaminen (MAA11)	1 - 3
12.Algoritmit matematiikassa (MAA12)	1 - 8
13.Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)	1 - 10
14.Kertauskurssi (MAA14)	1 - 10
15.Tukikurssi (MAA15)	1 , 2
16.Tekniset apuvälineet (MAA16)	1 - 5
17.Avaruusgeometria ja avaruusvektorit (MAA17)	1 - 5

Kursseja voi suorittaa itsenäisesti vain erikoistapauksissa, jolloin asiasta on keskusteltava opettajan kanssa.

Arviointi: Numeroarviointi paitsi kursseista 15 ja 16 suoritusmerkintä.

5.9 Matematiikka, lyhyt

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tehtävänä on tarjota valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatko-opinnoissa.

Pakolliset kurssit

- MAY1 Luvut ja lukujonot:** Reaaliluvut, peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskenta. Funktio, kuvaajan piirto ja tulkinta. Lukujono. Logaritmi ja eksponenttiyhtälö.
- MAB2 Lausekkeet ja yhtälöt:** Suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus. Ongelmien muotoileminen yhtälöiksi. Yhtälöiden ja yhtälöparien graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen. Ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen. Toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen.
- MAB3 Geometria:** Kuvioiden yhdenmuotoisuus. Suorakulmaisen kolmion trigonometria. Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause. Kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen. Geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa.
- MAB4 Matemaattisia malleja:** Lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen. Potenssiyhtälön ratkaiseminen. Eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla. Lukujonot matemaattisina malleina.
- MAB5 Tilastot ja todennäköisyys:** Diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen. Regression ja korrelaation käsitteet. Havainto ja poikkeava havainto. Ennusteiden tekeminen. Kombinatoriikkaa. Todennäköisyyden käsite. Todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttöä.
- MAB6 Talousmatematiikka:** Indeks-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia. Taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla.

Syventävät kurssit

- MAB7 Matemaattinen analyysi:** Graafisia ja numeerisia menetelmiä. Polynomifunktion derivaatta. Polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen. Polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä.
- MAB8 Tilastot ja todennäköisyys II:** Normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet. Toistokoe. Binomijakauma. Luottamusvälin käsite.

Soveltavat kurssit

- MAB9 Kertauskurssi:** Aikaisempien vuosien ylioppilaskirjoitusten tehtävien ratkaiseminen, edellisten kurssien tietojen ja taitojen syventävä harjoittelu. Kurssi on tarkoitettu lyhyen matematiikan ylioppilaskirjoitukseen osallistuville.
- MAB10 Tukikurssi:** Kurssien 1, 2 ja 3 asioiden kertaamista sekä perusasioiden vahvistamista. Kurssi on tarkoitettu niille ensimmäisen vuoden opiskelijoille, jotka saivat heikon numeron kurseista 1, 2 ja 3. Kurssille voivat osallistua myös ne toisen ja kolmannen vuoden opiskelijat joiden arvosanat lyhyen matematiikan kurseista ovat heikkoja (esim. arvosanoja 4, 5 tai 6).
- MAB11 Tekniset apuvälineet:** Opiskelija harjaannutetaan käyttämään tietokoneohjelmistoja matematiikan tutkimiseen sekä ongelmanratkaisun apuvälineinä. Harjoitellaan matematiikan sähköisessä ylioppilaskokeessa käytettäviä ohjelmistoja. Kurssi tarjotaan hajautettuna 2. opiskeluvuodelle.

Suoritusjärjestys: Pakollisissa kurseissa numerojärjestys, poikkeuksista neuvoteltava opettajan kanssa.

Kurssit 7-9 pakollisten kurssien jälkeen. Kurssi 10 vähintään kurssien 1 ja 2 jälkeen.

1. vuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 1, 2, 3, 10
2. vuoden opiskelijoille suunnatut kurssit 4, 5, 6, 11
3. vuoden opiskelijoille suunnatut kurssit 7, 8, 9

Kursseja voi suorittaa itsenäisesti vain erikoistapauksissa, jolloin asiasta on keskusteltava opettajakanssa.

Arviointi: Kurssit 1-10 numeroarvioinnilla. Kurssi 11 suoritusmerkinnällä.

5.10 Biologia

Biologia on eräs nykyajan tärkeimmistä oppiaineista kaikkien ihmisten kannalta. Biologiaa tarvitaan, kun esim. tuotetaan ravintoa, puhdistetaan elinympäristöjä, hoidetaan sairaita. Hyvään yleissivistykseen kuuluu ymmärtää itseään ihmisenä ja maailman muita eliöitä tarpeineen.

Opiskelija voi suorittaa itsenäisesti osan kursseista 1 – 5. Kursseihin 6 – 9 sisältyy retkiä, vierailuja sekä laborointeja/harjoituksia, joten ne vaativat aina osallistumista kursseille.

Pakolliset kurssit

- B11 Elämä ja evoluutio:** Kurssilla perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Kurssilla tutustutaan myös biologian tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteellistä ajattelua. Keskeinen näkökulma kurssilla on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen.
- B12 Ekologia ja ympäristö:** Kurssi tarkastelee ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta sekä sen uhkia Suomessa ja muualla maailmassa. Keskeisinä teemoina ovat luonnon monimuotoisuutta uhkaavat tekijät ja mahdollisuudet suojella monimuotoisuutta. Kurssi perehdyttää myös muihin ekologiin ympäristöongelmiin. Kurssilla tehdään itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoinen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai kehittämiss-projekti.

Syventävät kurssit

- B13 Solu ja perinnöllisyys:** Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Kurssilla tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Kurssin työtavoille on keskeistä kokeellisuus ja opiskelijan omat tutkimukset.
- B14 Ihmisen biologia:** Kurssilla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.
- B15 Biologian sovellukset:** Kurssin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Kurssilla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Kurssilla opiskelija suunnittelee ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen.

Soveltavat kurssit

- B16 Biologian laborointikurssi:** Geenitekniikan, solubiologian, ekologian, fysiologian, anatomian ja morfologian laborointeja ja kenttäkokeita sekä laitosvierailuja. Syvennetään ja sovelletaan biologian kurssien teoreettista sisältöä käytäntöön. Kurssi järjestetään joka vuosi (lv. 2018-2019), mikäli ilmoittautuneita on vähintään 10 opiskelijaa.
- B17 Onpa outoa! – Voiko sen silti syödä?:** Söisitkö *Mostera deliciosa* vai söisikö se sinut? Tiesithän, että tomaatti on marja, mansikka paisunut kukkapohjus, mutta mikä sienä kasvaa muurahaisen päästä ohjaten isäntänsä käyttäytymistä? Kantaisitko itse lisääntymiskumppaniasi mukana – vai tarvitaanko sitä lainkaan? Ollako isä vai äiti – vai vaihtaisiko sukupuolta tarpeen mukaan? Onko

kaiken takana loinen, tarve lisääntyä vai vain herkullinen ateria – mutta kenelle ja miksi? Kursilla tutustutaan tuttuihin ja vähän oudompiinkin otuksiin ym. niin ihmisten ruokapöydiltä tai kaupan hyllyiltä kuin luonnosta löydettyinä, netin syövereitä unohtamatta. Tunneilla tutkitaan esimerkkilajien avulla eliöiden rakennetta ja sijoittumista eliökunnan sukupuuhun, etsitään niiden sukulaisia ja tutkitaan lajien, joskus hyvinkin kummallisia ominaisuuksia, joiden avulla ne ovat selviytyneet aikojen saatossa. Eliöiden rakenteita ja käyttäytymistä ihmetellessämme pohdimme myös, miten tähän on tultu ja mihin tästä mennään – reseptejä ja maistelua unohtamatta. Suoritus: aktiivinen osallistuminen tuntityöskentelyyn ja retkiin – kurssilaiset tekevät myös laji- ja reseptiesittelyjä. Edellyttää omakustannusosuutta materiaalihankintoihin ja retkikuluihin. Kurssille otetaan enintään 20 opiskelijaa.

B18 Vaelluskurssi – Lapin luonto ja kulttuuri: Vaellusmatka esim. Lemmenjoen kansallispuistoon. Tutustutaan alueen luontoon ja ihmisen toimintaan sekä retkeilytaitoihin. Keskeisiä aiheita ovat luonnon monimuotoisuus ja herkkyys, ihmisen toiminnan vaikutus luontoon, ihmisen toiminnan ja luonnon suojelun yhdistäminen, ekologinen luontomatkailu, alueen kulttuuri ja retkeilytaidot. Telttamajoitus, ruokailu telttakunnittain. Edellyttää omakustannusosuutta. Kurssille otetaan enintään 20 opiskelijaa. Kurssi järjestetään joka vuosi, mikäli ilmoittautuneita on vähintään 12 opiskelijaa.

B19 Biologian kertauskurssi: Yo-kokeeseen valmistava kurssi, jossa kerrataan ja syvennetään biologian pakollisten ja syventävien kurssien aiheita mm. Yo-tehtävien, laborointien ja retkien avulla. Harjoittelua yo-kokeisiin ja erilaisiin pääsykokeisiin.

Suoritusjärjestys:

1. vuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 1-4

2. vuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 2-8, *HUOMIOI ERITYISESTI BI5-kurssi!**

3. vuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 7-9

* BI5 kurssi on suoritettava 2.vuonna, mikäli aiot kirjoittaa biologian 3.vuotena – kurssi tarjotaan vuosittain 5. jaksossa!

** Biologian opetus on suunniteltu niin, että sen kirjoittaminen onnistuu parhaiten 3. vuoden syksyllä!

Suosittelut suoritusjärjestys biologiaa kirjoittaville:

1. vuosi BI1, BI2, BI3/BI4

2. vuosi BI3/BI4, BI5 (BI6, BI7, BI8)

3. vuosi 1. jakso BI9 (kertaus)

Kurssi	Vaadittavat aiemmat kurssit
1. Elämä ja evoluutio BI1	
2. Ekologia ja ympäristö BI2	BI1
3. Solu ja perinnöllisyys BI3	BI1
4. Ihmisen biologia BI4	BI1
5. Biologian sovellukset BI5	BI1 ja BI3
6. Biologian laborointikurssi BI6	BI1, BI3 (suositus myös BI2 ja BI4)
7. Onpa outoa! - Voiko sen silti syödä? BI7	BI1
8. Vaelluskurssi – Lapin luonto ja kulttuuri, BI8	Vähintään kaksi BI ja/tai GE kurssia
9. Biologian kertauskurssi BI9	Olet osallistumassa biologian YO-kirjoituksiin + vähintään kolme kurseista BI1-BI5

Arviointi: Kurssit 1-5 numeroarviointi ja 6-9 suoritusmerkintä: hyväksytty (S) / hylätty (H).

5.11 Maantiede

Maantiede on vanhimpia tieteenaloja. Jo varhain maailmaa hahmotettiin erilaisten kuvausten avulla. Eräs vanhimpia viestintävälineitä on kartta. Nykyihmisen elämää helpottaa huomattavasti selkeä maailmankuva ja maantieteellisten käsitteiden ymmärtäminen. Tässä tehtävässä opiskelijaa auttavat lukion maantieteen kurssit.

Opiskelija voi suorittaa itsenäisesti osan kursseista 1 – 4 (korkeintaan 2 itsenäistä suoritusta). Kursseihin 5-6 sisältyy retkiä, vierailuja sekä laborointeja/harjoituksia, joten ne vaativat aina osallistumista kursseille.

Pakolliset kurssit

GE1 Maailma muutoksessa: Kurssi perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ongelmien tarkasteluun. Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnonriskien, ympäristöriskien että ihmiskunnan riskien kannalta. Kurssi käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä ja mahdollisuuksia hillitä, varautua, ennakoida sekä sopeutua riskeihin. Keskeisiä näkökulmia ovat ekososiaalinen kestävyys, kiertotalous ja globaalit kehityskysymykset.

Syventävät kurssit

GE2 Sininen planeetta: Kurssilla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kurssilla tutustutaan luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomeediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan luonnonmaisemia ja niiden syntyä. Kurssi perehdyttää luonnonmaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

GE3 Yhteinen maailma: Kurssilla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta. Kurssilla tutustutaan ihmismaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomeediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan ihmistoiminnan jäsentymistä maapallolla. Kurssi perehdyttää ihmismaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

GE4 Geomeedia – tutki, osallistu ja vaikuta: Kurssi perehdyttää aiemmilla kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia kurssilla ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Soveltava kurssi

GE5 Maantieteen kertauskurssi: Yo-kokeeseen valmistava kurssi, jossa harjoitellaan eYO-kokeiden teknistä suoritusta sekä kerrataan ja syvennetään maantieteen pakollisten ja syventävien kursien aiheita mm. Yo-tehtävien, laborointien ja retkien avulla. Perehdytään karttojen, kuvien ja tilastoaineistojen tulkintaan ja paikkatietojärjestelmien käyttöön maantieteellisen tiedon käsittelyssä. Harjoittelua yo-kokeisiin ja erilaisiin pääsykokeisiin.

Kurssien suoritusjärjestys:

1. vuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 1-3
2. vuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 2-4
3. vuoden opiskelijoille suunnatut kurssit: 3-5

Kurssi	Vaadittavat aiemmat kurssit
1. Maailma muutoksessa	
2. Sininen planeetta	GE1
3. Yhteinen maailma	GE1
4. Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta	GE1 ja vähintään toinen GE2/GE3
5. Maantieteen kertauskurssi	Olet osallistumassa sähköiseen eYO-kirjoitukseen maantieteessä tai muussa reaaliaineessa! + Vähintään 3 kurseista 1-4

Arviointi: Kurssit 1-4 arvostellaan numeroin, kurssi 5 suoritusmerkinnällä.

5.12 Fysiikka

Fysiikka on empiirinen luonnontiede, jossa luonnon perusrakennetta ja -ilmiöitä pyritään ymmärtämään ja selittämään käyttäen luonnosta kokeellisin menetelmin saatavaa tietoa. Tavoitteena on löytää luonnossa yleispäteviä lainalaisuuksia ja esittää ne matemaattisina malleina.

Pakollinen kurssi

FY1 Fysiikka luonnontieteenä: Fysiikan merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä. Tutustuminen perusvuorovaikutuksiin, maailmankaikkeuden rakenteisiin ja syntyyn sekä aineen rakenteeseen. Voima liikkeen muutoksen aiheuttajana ja liikeilmiöt. Tutkimukset ja mallintaminen fysikaalisen tiedon rakentumisessa. Tulosten kerääminen, esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi.

Syventävät kurssit

- FY2 Lämpö:** Fysiikan merkitys energiantuotannon ratkaisuisissa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa. Lämpö ja lämpötila. Kaasujen tilanmuutokset, lämpölaajeneminen ja paine. Kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia. Mekaaninen työ, teho ja hyötysuhde. Energian säilyminen lämpöopissa ja lämmön siirtymissuunta. Tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointia ja suunnittelua.
- FY3 Sähkö:** Fysiikan ja teknologian merkitys jokapäiväisessä elämässä ja yhteiskunnassa. Sähkövirta ja jännite sekä resistanssi ja Ohmin laki. Yksinkertaiset tasavirtapiirit ja Kirchhoffin lait. Sähköteho ja Joulen laki. Kondensaattori, diodi ja LED komponentteina. Sähköstaattinen vuorovaikutus, Coulombin laki ja sähkökenttä. Sähköturvallisuus, kytkentöjen tekeminen ja virtapiirien tutkiminen.
- FY4 Voima ja liike:** Fysiikan merkitys yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudelle. Vuorovaikutus liikkeen muutoksen syynä, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike. Newtonin lait, voimakuvio ja voimien yhteisvaikutus. Etä- ja kosketusvoimia: paino, kitka, noste ja kvalitatiivisesti väliaineen vastus. Liiketytö. Momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa. Liikemäärän säilymlaki, impulssiperiaate ja yksiulotteiset törmäykset. Liike- ja potentiaalienergia sekä mekaanisen energian säilymlaki. Mallien käyttäminen ja muodostaminen sekä niiden rajoitukset ja puutteet.
- FY5 Jaksollinen liike ja aallot:** Fysiikan merkitys lääketieteessä ja musiikissa. Tasainen ympyräliike. Gravitaatiovuorovaikutus. Harmoninen voima ja värähdysliike. Aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen. Aaltoliikkeen heijastuminen, taittuminen, diffraktio, interferenssi ja seisovat aallot. Ääni aaltoliikeilmiönä. Mallien ja simulaatioiden suhde todellisuuteen.

- FY6 Sähkämagnetismi:** Fysiikan merkitys energia- ja viestintäteknologiassa. Magnetismi, magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä. Varatun hiukkasen liike sähkö- ja magneettikentässä. Sähkämagneettinen induktio, magneettivuo, induktiolaki ja Lenzin laki. Generaattori, muuntaja, vaihtovirran synty ja energian siirto sähkövirran avulla. Sähkämagneettisen säteilyn spektri, valon heijastuminen, taittuminen, interferenssi ja diffraktio. Tutkimuksen tai ongelmanratkaisuprosessin jäsennetty kuvaaminen.
- FY7 Aine ja säteily:** Näkökulmia fysiikan ja kosmologian kehittymiseen. Energian kvantittuminen. Sähkämagneettisen säteilyn kvantittuminen ja fotonit. Aaltohiukkasdualismi. Atomytimen rakenne. Ydinreaktiot, ydinenergia, ytimen sidosenergia sekä energian ja massan ekvivalenssi. Radioaktiivisuus ja hajoamislaki. Säteilyturvallisuus ja säteilyn hyötykäyttö. Tiedonhankinta, esittäminen ja arviointi.

Soveltavat kurssit

- FY8 Kertauskurssi:** Aikaisemmilla kursseilla opittujen asioiden kertaus. Valmistautuminen ylioppilastutkinnon fysiikan kokeeseen.
- FY9 Kokeellisen fysiikan kurssi:** Tietokoneavusteisten mittausten suunnittelu ja tekeminen. Kokeellisten tulosten tulkinta, mallintaminen ja luotettavuuden arvioiminen. Työturvallisuus. Opintokäynnit laboratorioihin ja fysiikan alan yrityksiin. Kurssi järjestetään joka toinen vuosi. (lv. 2019-2020)
- FY10 Tähtitieteen ja avaruusfysiikan kurssi:** Aurinkokunnan rakenne. Gravitaatio ja taivaankappaleiden liike. Avaruustutkimus. Tähti- ja galaksiavaruus. Maailmankaikkeus. Ihminen avaruudessa. Opintoretki tähtitornille. Kurssi järjestetään joka toinen vuosi. (lv. 2018-2019)
- FY11 Aarretta etsimässä – tutkimuskurssi:** Etsinnän suunnittelu. Metallinpaljastimen avulla suoritettava aarteenetsintä maastossa. Tutkielman tekeminen. Löydettyjen esineiden historiallinen, kemiallinen ja fysikaalinen tarkastelu. Lähdekriittisyys. Historiallisen tiedon soveltaminen etsintäprojektiin.
- FY12 Cern –kurssi:** tiedeleiri Cernissä. Tutkielman tekeminen. Tutustumiskäynnit eri yrityksiin ja yliopistoihin. Kurssi järjestetään yhteistyössä alueiden muiden lukioiden sekä Opetushallituksen kanssa kahden tai kolmen vuoden välein.

Syventävä teemaopintokurssi TO2

- FY13. Teknologiaprojekti:** Opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin ilmiöön tai aihepiiriin liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa ja saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön.

Suoritusjärjestys: Syventävissä kursseissa numerojärjestys, poikkeuksista neuvoteltava opettajan kanssa. Kurssi 9, 10 ja 11 pakollisen kurssin jälkeen. Kurssi 12 pakollisten ja syventävien kursien jälkeen.

Arviointi: Kurssit 1-7 numeroarviointi. Kurssit 8-13 hyväksyty (S) / hylätty (H). Kurseja voi suorittaa itsenäisesti vain erikoistapauksissa, jolloin asiasta on keskusteltava opettajan kanssa.

5.13 Kemia

Kemian opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetuksen pyrkimyksenä on auttaa ymmärtämään jokapäiväistä elämää, luontoa ja teknologiaa sekä kemian merkitystä ihmisen ja luonnon hyvinvoinnille.

Pakollinen kurssi:

KE1 Kemiaa kaikkialla: Kemian merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä. Atomin rakenne ja jaksollinen järjestelmä pääpiirteissään. Alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksia. Aineiden ominaisuuksien selittäminen aineen rakenteen, kemiallisten sidosten ja poolisuuden avulla. Kysymykset tiedonhankinnan lähtökohtana. Turvallinen työskentely, aineen erotusmenetelmät, aineiden ominaisuuksien tutkiminen, havainnointi ja johtopäätösten tekeminen.

Syventävät kurssit:

KE2 Ihmisen ja elinympäristön kemiaa: Kemian merkitys hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Orgaanisten yhdisteiden, kuten hiilivetyjen, happi- ja typpiyhdisteiden, rakenteiden mallintaminen ja kuvaaminen erilaisilla malleilla. Avaruusrakenne ja isomeria. Orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla. Ainemäärä ja pitoisuus. Työvälineiden ja reagenssien käyttö sekä liuosten valmistus. Aineen rakenteen analyysimenetelmät, kuten spektroskopia.

KE3 Reaktiot ja energia: Kemian merkitys energiaratkaisujen ja ympäristön kannalta. Kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen. Epäorgaanisten ja orgaanisten yhdisteiden reaktioita sekä niiden sovelluksia. Aineen häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa ja sen yksinkertainen laskennallinen käsittely. Energian häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa, sidosenergia ja Hessin laki. Kaasujen ominaisuudet ja yleinen tilanyhtälö. Reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, titraus analyysimenetelmänä, tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen.

KE4 Materiaalit ja teknologia: Kemian merkitys teknologiassa ja yhteiskunnassa. Metallien ja polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari. Atomin ulkoelektronirakenne ja jaksollinen järjestelmä alkuaineiden jaksollisten ominaisuuksien selittäjänä. Hapetusluvut ja hapetus-pelkistysreaktiot. Sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari ja elektrolyysi. Kemiallisten reaktioiden laskennallinen soveltaminen. Tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu. Yhteistyön rooli kemiallisen tiedon tuottamisessa.

KE5 Reaktiot ja tasapaino: Kemian merkitys kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa. Kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Homogeeninen ja heterogeeninen tasapaino sekä tasapainotilaan vaikuttaminen. Hapto-emästasapaino, vahvat ja heikot protolyytit ja puskuriliuokset. Tasapainoon liittyvät graafiset esitykset. Homogeenisen ja hapto-emästasapainon laskennallinen käsittely. Tutkimustulosten ja -prosessin arviointi.

Soveltavat kurssit:

KE6 Kemian kertauskurssi: Aikaisemmilla kursseilla opittujen asioiden kertaus. Valmistautuminen ylioppilastutkinnon kemian kokeeseen.

KE7 Kokeellista kemiaa: Opintokäynti laboratorioon ja alan yritykseen. Epäorgaanisen ja orgaanisen kemian töitä. Työturvallisuus. (Lv. 2018-2019)

Suoritusjärjestys: Syventävissä kursseissa numerojärjestys, poikkeuksista neuvoteltava opettajan kanssa. Kurssi 7 pakollisen kurssin jälkeen.

Arviointi: Kurssit 1-5 numeroarviointi. Kurssi 6-7 hyväksytty (S) / hylätty (H). Kursseja voi suorittaa itsenäisesti vain erikoistapauksissa, jolloin asiasta on keskusteltava opettajan kanssa.

5.14 Filosofia

Filosofia on viisauden rakastamista. Se on vanha perustiede, jonka kohteena on koko todellisuus ja väli-neenä järkiperäinen ajattelu. Perinteisinä tutkimusalueina filosofiassa on ollut todellisuuden perus-luonne, etiikka ja tiedonmuodostus. Filosofiassa keskeistä on jäsentää ongelmia ja erilaisia taustaoletuk-sia käsitteellisesti sekä loogisen päättelyn, keskustelun ja väittelyn avulla pyrkiä löytämään oikeita vas-tauksia. Filosofian kysymyksenasettelujen tunteminen on olennainen osa yleissivistystä.

Filosofian opetus tukee opiskelijoiden yksilöllistä kehitystä. Filosofian avulla opiskelija voi kehittää ajat-telun, päättelyn, keskustelun, väittelemisen ja perustelemisen taitoja. Filosofian opiskelu kehittää arvos-telukykyä ja luovaa ajattelua. Opiskelija oppii hahmottamaan laajoja käsitteellisiä yhteyksiä eri asioiden välillä. Filosofian opiskelu kehittää sekä suvaitsevaista asennetta toisin ajattelevia kohtaan että luotta-musta omiin kykyihin selvittää monimutkaisia asioita. Se tukee opiskelijan kehitystä aktiiviseksi ja vas-tuulliseksi kansalaiseksi.

Filosofian kursseista voi opiskella itsenäisesti kurssit 2-4.

Pakolliset kurssit

- FI1 Johdatus filosofiseen ajatteluun:** Mitä filosofia on. Keskeisiä filosofian käsitteitä. Filosofinen ajattelu ja filosofian käyttämät menetelmät. Filosofian perustaidot. Tieto ja tietäminen.
- FI2 Etiikka:** Etiikan luonne osana filosofiaa. Keskeisiä etiikan osa-alueita ja käsitteitä. Hyvä, paha, oikea ja väärä. Moraalin velvoittavuus ja suhteellisuus. Eettinen argumentointi. Elämänvalinnat.

Syventävät kurssit

- FI3 Yhteiskuntafilosofia:** Hyvän yhteiskunnan malleja. Yksilön ja yh-teiskunnan suhde. Keskeisiä käsitteitä: oikeudenmukaisuus, oi-keudet, velvollisuudet, tasa-arvo, valta, omistaminen, rangais-tukset, yhteiskuntasopimus.
- FI4 Tieto, tiede ja todellisuus:** Metafysiikka, tietoteoria ja tieteenfi-losofia. Käsitteitä todellisuuden, tiedon ja totuuden luonteesta sekä tieteentekemisen perusteista. Tieteiden kenttä.
- FI5 Filosofian kertauskurssi:** Kaikkien valtakunnallisten kurssien keskeinen sisältö. Valmentava kurssi yo-kokeisiin. Harjoitellaan hyviä yo-vastauksia ja filosofisia taitoja. Kurssille tulemisen edel-lytyksenä on vähintään kolmen valtakunnallisen kurssin suorit-taminen. (Koulukohtainen)

Syventävä teemaopintokurssi TO1

- FI6 Näkökulmia maailmaan:** Maailman hahmottaminen eri näkökulmista esim. luonnontieteet, ih-mistieteet, taide. Yhteisiä ja erottavia tekijöitä. Symboliikka.

Suoritusjärjestys: FI1 suoritetaan aina ensimmäisenä kurssina, muissa kursseissa suoritusjärjestys on vapaa.

Arviointi: Kurssit 1 – 4 numeroarviointi, kurssi 5 ja 6 hyväksytty (S) / hylätty (H).

5.15 Psykologia

Psykologia on ihmisen toimintaa tutkiva tiede. Ihminen nähdään ajattelevana, tahtovana, tuntevana, valintoja tekevänä, oppivana ja toimivana psykofyysissosiaalisena olentona. Psykologia on jakautunut moniin eri suuntauksiin, joilla on omat painotuksensa. Ihmisen toiminnasta psykologiatiede pyrkii silti luomaan yhtenäisen kokonaiskuvan. Psykologiassa on vahva tutkimusperinne ja tutkimusten avulla saatua tietoa hyödynnetään monin tavoin yhteiskunnassa. Psykologisen tiedon tarve on kasvanut nyky-yhteiskunnassa.

Psykologian opetuksessa pyritään siihen, että opiskelija saa hyvän yleiskuvan psykologiasta tieteenä. Hän ymmärtää ihmisen toiminnan lainalaisuuksia, mutta hän ymmärtää myös, että jokainen ihminen on oma yksilönsä. Psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla opiskelija voi omakohtaisesti tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä. Hän oppii soveltamaan saamaansa tietoa oman elämänsä ohjaukseen ja saa myös välineitä muiden ihmisten parempaan ymmärtämiseen. Psykologian opiskelusta on paljon henkilökohtaista hyötyä.

Psykologian kursseista voi opiskella itsenäisesti kurssit 2 - 6 ja 8. Kurssi 8 on verkkokurssi ja opiskellaan aina osittain itsenäisesti.

Pakollinen kurssi

PS1 Psyykkinen toiminta ja oppiminen: Johdatusta psykologiaan. Biologiset, psyykkiset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät ihmisen toiminnan selittämässä. Psykologia tieteenä. Opiskelu ja oppiminen.

Syventävät kurssit

- PS2 Kehittyvä ihminen:** Kehityksen taustatekijät, vaiheet ja osa-alueet. Elämänkaari. Lapsuuden ja nuoruuden kehitys. Kehityspsykologinen tutkimus. Tiedon soveltaminen omassa elämässä.
- PS3 Tietoa käsittelevä ihminen:** Kognitiiviset perustoiminnot: havaitseminen, tarkkaavaisuus, muisti. Sisäiset mallit ja havaintokehä. Kognitiivisten toimintojen tutkimus. Hermoston rakenne ja sen yhteys psyykkisiin toimintoihin.
- PS4 Tunteet, psyykkinen hyvinvointi ja mielenterveys:** Tunteiden muodostuminen ja luonne. Tunteiden merkitys psyykkisen tasapainon ja hyvinvoinnin kannalta. Mielenterveyden ongelmat ja niiden hoito.
- PS5 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen:** Persoonallisuuden määrittäminen, tutkiminen ja selittäminen. Persoonallisuusteoriat. Sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus persoonallisuuteen ja toimintaan.
- PS6 Sosiaaliset suhteet:** Ihminen yhteisön jäsenenä. Sosiaalisen ympäristön jäsentäminen. Vuorovaikutus ja ihmissuhteet. Ryhmädynamiikka ja ryhmien väliset suhteet. Monikulttuurisuus. (Koulukohtainen)
- PS7 Elämäkysymykset ja ihmisenä kasvaminen:** Elämänvalinnat. Selviytymiskeinot. Pettymysten kohtaaminen. Ihmissuhdetaidot. Luopuminen. Henkinen kasvu. Elämän tarkoitus. Positiivinen ajattelu. (Koulukohtainen)
- PS8 Työpsykologia: Ihminen erilaisissa työympäristöissä.** Ergonomia. Työn kehittäminen ja ongelmien ratkaiseminen. Hyvinvointi ja turvallisuus työssä. Johtajuus ja henkilöstöasiat. (Koulukohtainen)

PS9 Psykologian kertauskurssi: Kaikkien valtakunnallisten kurssien keskeiset sisällöt. Valmentava kurssi yo-kokeisiin. Harjoitellaan hyviä yo-vastauksia. Kurssille tulemisen edellytyksenä on vähintään neljän valtakunnallisen kurssin suorittaminen. (Koulukohtainen)

Suoritusjärjestys: PS1 suoritetaan aina ensimmäisenä kurssinä, muissa kursseissa suoritusjärjestys on vapaa.

Arviointi: Kurssit 1 – 6 numeroarviointi, 7-9 hyväksytty (S) / hylätty (H)

5.16 Historia

Historia antaa opiskelijalle tietoja, joiden avulla hän voi ymmärtää omaa aikaansa ja hahmottaa kansainvälistä maailmaa. Historia korostaa kriittistä pohdintaa ja muutosten analysointia. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäoleellisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten. Historia on yksilöllistä, kansallista ja eurooppalaista identiteettiä rakentava oppiaine.

Pakolliset kurssit

- HI1 Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa:** Väestö- ja yhteiskuntahistoriaa. Teemoina mm. ihmisen ja luonnon suhde, yhteisön muuttuminen, väestönkasvu, globaalin talouden syntyminen.
- HI2 Kansainväliset suhteet:** 1900-luvun keskeiset tapahtumat kuten maailmansodat, kylmä sota, taloudellinen kehitys, Euroopan ääriliikkeet, demokratian kriisi, holokausti, toinen maailmansota seurausilmiöineen, YK ja ihmisoikeudet, siirtomaiden vapautuminen ja uusi Eurooppa.
- HI3 Itsenäisen Suomen historia:** Katsaus 1800-lukuun, jonka jälkeen käsitellään merkittävimmät Suomen historian tapahtumat 1900-luvulla.

Syventävät kurssit

- HI 4 Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys:** Yhteiskunnallinen ajattelu ja aatteet, myyttisen, uskonnollisen ja tieteellisen maailmankuvan muuttuminen antiikista nykypäivään. Taide oman aikansa ilmentäjänä.
- HI5 Ruotsin itämaasta Suomeksi:** Suomen historian kehityslinjat ennen vuotta 1809, esihistoria, keskiaika, uuden ajan alku, suurvalta-aika, vapauden ja hyödyn aika, Ruotsin vallan loppu ja autonomian ajan alku.
- HI6 Maailman kulttuurit kohtaavat:** Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisten ja Euroopan ulkopuolisten kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina. Historiaa tarkastellaan muiden kuin eurooppalaisten kulttuurien näkökulmasta ja näin luodaan lähtökohtia kulttuurien vuorovaikutukselle ja ymmärtämiselle.

Soveltavat kurssit

- HI7 Sotahistoria:** Kurssi tarkastelee sodankäynnin historiaa antiikista nykypäivään. Kurssilla tutustutaan sotataidon kehitykseen, arvioidaan konfliktien ja sotien merkitystä historiassa eri näkökulmista ja pyritään antamaan valmiudet nykyisten konfliktien taustojen ja kehityksen ymmärtämiseen. Kurssi järjestetään joka toinen vuosi. (lv. 2018-2019)

- HI8 Arjen historia:** Kurssi tarkastelee eri aikakausien arkielämää, tapoja ja kulttuuria vanhasta Egyptistä nykyaikaan. Kurssi perehdyttää historian tutkimuksen perusteisiin ja keskeisiin lähteisiin ja antaa valmiudet historiallista aihetta käsittelevän tutkielman laatimiseen. Kurssi järjestetään joka toinen vuosi. (lv. 2019-2020)
- HI9 Historian kertauskurssi:** Yo – kokeeseen valmistava kurssi, jossa kerrataan ja syvennetään historian kurssien aiheita.

Suoritusjärjestys: Suoritusjärjestys on vapaa.

Arviointi: Pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin, soveltavat kurssit suoritusmerkinnällä, hyväksytty (S) / hylätty (H).

5.17 Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijoiden käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta. Yhteiskunnan rakennetta ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta, oikeusjärjestystä ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta ja eurooppalaisesta näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi koostuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä. Se antaa valmiudet yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja toimimiseen aktiivisena kansalaisena. Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Pakolliset kurssit

- YH1 Suomalainen yhteiskunta:** Kurssi sisältää Suomen vallanjako- ja päätöksentekosysteemin, kansalaisen perusoikeudet, Euroopan unionin rakenteen ja oikeusvaltion turvallisuusjärjestelmät.
- YH2 Taloustieto:** Kurssilla perehdytään talouselämän toimintaperiaatteisiin. Se käsittelee mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kuluttajan, yritysten ja valtioiden näkökulmasta.
- YH3 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma:** Kurssi perehdyttää Euroopan unionin toimintaan ja rakenteeseen, yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa ja antaa valmiuksia aktiiviseen toimintaan Euroopan unionin kansalaisena. Kurssin aikana opitaan seuraamaan ajankohtaisia maailman tapahtumia mediaa ja muita informaatiolähteitä hyödyntämällä.

Syventävä kurssi

- YH4 Kansalaisen lakitieto:** Kurssi antaa perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja opettaa opiskelijaa valvomaan omia oikeuksiaan sekä hoitamaan yksinkertaiset oikeustoimet itse.

Soveltavat kurssit

- YH5 Yrittäjyys:** Kurssi tutustuttaa suomalaiseen yritys-elämään ja yrittäjänä toimimiseen. Pyritään vahvistamaan ulkoisen yrittäjyyden ohella myös opiskelijan sisäistä yrittäjyyttä ja annetaan yrittämisen aloittamiseen tarvittavat perustiedot. Paikalliseen yritysmaailmaan tutustuminen on olennainen osa kurssia.

YH6 Business tutuksi: Kurssilla tutustutaan yrittäjyyteen oman harjoitusyrityksen kautta. Kurssi on hajautettu ja edellyttää aktiivisuutta ja sitoutumista yritystoimintaan yhden lukuvuoden ajan. Toiminta harjoitusyrityksessä antaa opiskelijalle realistisen kuvan yrittäjää koskevista haasteista ja arkipäivän toiminnasta. Kurssi toteutetaan yhteistyössä paikallisten yritysten ja yhdistysten kanssa. Kurssilla opiskelijat voivat toimia myös leiriohjaajina. YH 6a-linjalaiset suorittavat kurssin yhdessä vuodessa sitoutumatta mihinkään jatkovelvoitteisiin. YH 6b-linjalaiset sitoutuvat kansainvälisyysaiheiseen projektiin ja suorittavat myös YH 7 kurssin. YH 6b-linjalaisia voi olla 8-12 opiskelijaa. Ryhmä valitaan tarvittaessa hakemusten / haastatteluiden perusteella. YH 6b ja YH 7 kurssien jälkeen ryhmä tekee esim. ulkomaanmatkan yritystoiminnallaan hankkimilla varoilla.

YH7 Yritetään yhdessä: Opiskelija sitoutuu erilaisiin yrittäjyysprojekteihin, -leireihin ja –hankkeisiin. Kurssin aikana harjoitetaan yritystoimintaa, jonka tarkoituksena on syventää opiskelijan työelämätaitoja ja yrittäjyysosaamista sekä kerätä varoja yhteistä kurssimatkaa varten. Kurssille otetaan YH 6b-kurssin suorittaneet opiskelijat.

YH8 Yhteiskuntaopin kertauskurssi: Yo-kokeeseen valmistava kurssi, jossa kerrataan ja syvennetään yhteiskuntaopin kurssien aiheita erilaisten tehtävien ja projektien avulla.

YH9 Kulttuurielämyksiä läheltä ja kaukaa: Kansainvälistä tietoisuutta lisäävä matkakurssi. Matkustetaan kotimaiseen, eurooppalaiseen tai Euroopan ulkopuoliseen matkakohteeseen ja tutustutaan sen kulttuuriin. Kurssin suorittamiseen kuuluu tehtäviä ennen matkaa, matkan aikana ja sen jälkeen. Kurssi tarjotaan kaikille opiskelijoille. Kurssi on omakustanteinen.

Syventävä teemaopintokurssi TO3

YH10 Satakuntalainen yrityselämä: Tavoitteena on tutustua yrityksiin Satakunnassa. Kurssin tavoitteena on kehittää työelämässä tarvittavaa osaamista koulun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä. Lukiossamme painopisteenä on yrittäjyyteen perehtyminen. Kurssi suoritetaan itsenäisesti opettajan ohjauksessa. Kurssilla tuotetaan sähköinen esitys tutkittavasta aiheesta. Opiskelija voi keskittyä työssään esim. yrityksen osaamisalueiden, kansainvälisen toiminnan tai työelämän vaatimusten kuvaamiseen. Kurssilla syntynyt aineisto on kouluyhteisön käytössä.

Suoritusjärjestys: Suoritusjärjestys on vapaa.

Arviointi: Pakolliset ja syventävät kurssit arvioidaan numeroin, soveltava kurssi suoritusmerkinnällä, hyväksytty (S) / hylätty (H).

YH5, YH6 ja YH7 kurssien suorittaminen on edellytyksenä Yrittäjyyden polut -kokonaisuuden suorittamiselle ja erillisen todistuksen saamiselle.

5.18 Evankelis-luterilainen uskonto

Uskonto on yleisinhimillinen ilmiö, joka liittyy pyhän kokemiseen sekä pyrkimykseen ymmärtää tuonpuoleista todellisuutta ja saavuttaa se. Lukiossa tätä aihepiiriä käsittelee samanniminen oppiaine. Historiassa on syntynyt lukuisia erilaisia uskontoja ja katsomuksia, joiden vaiheisiin, oppeihin ja käytänteisiin lukion uskonnonopetuksessa perehdytään. Uskonnonopetuksessa uskontoa tarkastellaan laajasti osana kulttuuria ja yhteiskuntaa sekä yhteisön ja yksilön elämää. Opiskelija perehtyy sekä omaan uskontoon että muihin uskontoihin ja katsomuksiin.

Uskonnonopetus tukee opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän yleissivistyksen muodostumista. Samalla annetaan valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arvioimiseen. Uskonnon opiskelu antaa valmiuksia erilaisten katsomusten analyttiseen arvioimiseen. Opiskelija saa myös valmiuksia käydä dialogia eri tavalla ajattelevien kanssa. Uskonnonopetuksessa otetaan erilaiset näkemykset huomioon ja kunnioitetaan yksilöllisiä vakaumuksia.

Uskonnon kursseista voi opiskella itsenäisesti kurssit 2–6.

Pakolliset kurssit

- UE1 Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä:** Uskonto yleisinhimillisenä kulttuuri-ilmiönä. Erilaisten katsomusten kohtaaminen nykymaailmassa. Lähi-idän monoteistiset uskonnot.
- UE2 Maailmanlaajuinen kristinusko:** Kristinuskon asema eri puolilla maailmaa. Kristillisten suuntausten erityispiirteet. Ajankohtaisia kristillisiä kysymyksiä.

Syventävät kurssit

- UE3 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä:** Aasian perinteiset uskonnot: historiaa ja nykypäivää. Luonnonkansojen uskonnot. Uusia uskonnollisia liikkeitä.
- UE4 Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa:** Uskontojen asema, merkitys ja toiminta Suomessa. Uskonto yhteisöjen ja yksilöiden elämässä. Uskontodialogi eri katsomusten välillä.
- UE5 Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa:** Uskonnon tutkimus ja sen ajankohtaiset teemat. Taiteen ja symboliikan merkitys uskonnoissa. Uskonnon ilmeneminen populaarikulttuurissa.
- UE6 Uskonnot ja media:** Uskontojen näkyminen mediassa. Uskonnollisen informaation luonne ja käyttö. Median vaikutus uskontoilmiöihin.
- UE7 Ollaan ihmisiksi:** Etiikan syventävä kurssi. Raamatusta nousevien eettisten aiheiden soveltamista arkipäivän eri tilanteisiin. Yhteistyötä eri tahojen ja järjestöjen kanssa. (Koulukohtainen)
- UE8 Uskonnon kertauskurssi:** Kaikkien valtakunnallisten kurssien keskeiset sisällöt. Valmentava kurssi yo-kokeisiin. Harjoitellaan hyviä yo-vastauksia. Kurssille tulemisen edellytyksenä on vähintään neljän valtakunnallisen kurssin suorittaminen. (Koulukohtainen)

Suoritusjärjestys: UE1 suoritetaan ensimmäisenä kurssina, muissa kursseissa suoritusjärjestys on vapaa.

Arviointi: Kurssit 1 – 6 numeroarviointi, kurssit 7 ja 8 hyväksytyt (S) / hylätyt (H).

5.19 Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustiedossa tarkastellaan ihmisten luomia katsomusjärjestelmiä. Se hyödyntää monia tieteitä mm. filosofiaa sekä ihmis-, kulttuuri- ja yhteiskuntatieteitä. Oppiaine rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Ihminen on kulttuurinen toimija, joka luo merkityksiä yhteisössä. Oppiaineessa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään sekä yhteisellä toiminnallaan tietoisesti ohjata elämäänsä.

Elämäkatsomustieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, toiminnallista arviointikykyä ja tilannetajua, eettisiä valmiuksia ja suvaitsevaisuutta sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Katsomuksellisen arviointikyvyn kehittyminen on avain hyvään elämään sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti.

Pakolliset kurssit

ET1 Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu: Maailmankatsomuksen muotoutuminen. Oman katsomuksen ja uskomusten analysointi. Kriittisyyden herättäminen.

ET2 Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä: Ihmiskäsitykset, identiteetin perustekijät, ihmisarvo ja ihmisoikeudet, erilaiset käsitykset hyvästä elämästä.

Syventävät kurssit

ET3 Yksilö ja yhteisö: Yhteisöllisyys ja oma identiteetti, yksilönä yhteisössä, kansalaisen valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä. Ihmisoikeudet. Yhteiskunnan kriittinen tarkastelu. Aktiivisena kansalaisena toimiminen.

ET4 Kulttuurit katsomuksen muovaajina: Kulttuurin käsite ja merkitys. Identiteetin muodostuminen tiettyssä kulttuurissa. Kulttuurien vuorovaikutus. Suvaitsevaisuus.

ET5 Katsomusten maailma: Erilaisten uskonnollisten ja uskonnottomien maailmankatsomusten ymmärtäminen. Maailmankatsomuksellisten järjestelmien analysointi. Uskontokritiikki. Uskontoihin ja maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin tutustuminen.

ET 6 Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus: Maailmankatsomuksellisesti tärkeät käännekohdat ihmiskunnan historiassa, nykyisen maailmankatsomuksen rakentuminen, teknologian rooli osana kestäväen tulevaisuuden rakentamista.

Suoritusjärjestys: Suoritusjärjestys on vapaa.

Arviointi: Numeroarviointi.

5.20 Terveystieto

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoituksena on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toiminta- ja työkyynä.

Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairauksia sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla sekä yksilön, perheen, yhteisön että yhteiskunnan ja globaalista näkökulmasta.

Pakollinen kurssi

TE1 Terveyden perusteet: Pakollisella kurssilla syvennetään perusopetuksen aikana opittua terveysosaamista ja ymmärrystä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi opitaan tunnistamaan ja arvioimaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, lähiyhteisöissä ja ympäristöissä sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Syventävät kurssit

TE2 Ihminen, ympäristö ja terveys: Kurssilla tarkastellaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta voimavarana ja perehdytään sosiaaliseen kestävyYTEEN osana kestäväN tulevaisuuden tavoitteita. Keskeistä on myös tarkastella perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn

TE3 Terveyttä tutkimassa: Kurssilla luodaan kokonaiskuvaa terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisista kehityslinjoista ja tulevaisuuden haasteista pääpiirteissään. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja soveltaa terveysosaamistaan aktiivisena kansalaisena

Soveltavat kurssit

TE4 Terveystiedon kertauskurssi: Kurssilla valmistaudutaan terveystiedon ylioppilaskirjoituksiin, kertaamalla terveystiedon kurssien aiheita ja syventämällä tietoja. Lisäksi tutustutaan vanhoihin ylioppilaskokeisiin, erilaisiin kysymystyyppeihin ja opiskelu- ja vastaamistekniikkaan.

TE5 Ensiapukurssi: Tavoitteena on, että opiskelijalla on tiedot ja taidot auttamiseksi hätätilanteessa sekä tavallisimmissa sairaus-, onnettomuus- ja elvytystilanteissa. Opiskelija suorittaa SPR:n EA1-, EA2- ja elvytyskurssit, yhteensä 35 tuntia. (Maksullinen itsenäinen suoritus. Kurssimerkintä suoritustodistuksen perusteella.)

TE6 Hygieniaosaaminen: Hygieniaosaamiseen sisältyy elintarvikehygienian eri aihealueita kuten mikrobiologian perusteet, ruokamyrkytykset, hygieeniset työskentelytavat, henkilökohtainen hygienia, puhtaanapito, omavalvonta ja lainsäädäntö. Tavoitteena on, että opiskelija läpäisee hygieniaosaamistestin. (Maksullinen itsenäinen suoritus. Kurssimerkintä suoritustodistuksen perusteella.)

Suoritusjärjestys: TE1 suoritetaan aina ensimmäisenä kurssina, muissa kurseissa suoritusjärjestys on vapaa.

Arviointi: Numeroarviointi tai hyväksyty (S) / hylätty (H).

5.21 Liikunta

Liikunnanopetuksen tehtävänä on opettaa opiskelijalle sellaisia taitoja ja tietoja, joiden avulla hän pystyy ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään sekä hyvinvointiaan. Liikunnanopetuksella tuetaan opiskelijaa vastuulliseen omasta fyysisestä aktiivisuudesta ja toiminta- ja opiskelukyvyvystä huolehtimiseen sekä istuvan elämäntavan vähentämiseen. Opetuksessa korostetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana liikunnallista elämäntapaa.

Pakolliset kurssit

LI1 Energiaa liikunnasta: Liikunnallisten perustaitojen soveltaminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen eri liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa, opiskeluympäristön mahdollisuuksia monipuolisesti käyttäen.

LI2 Aktiivinen elämäntapa: Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat fyysisten ominaisuuksien arviointi, hengitys- ja verenkiertoelimistöä kuormittava liikunta, lihaskuntoharjoittelu ja kehonhuolto.

Syventävät kurssit

- LI3 Terveyttä liikkuen:** Säännöllisen liikunnan harrastamisen edistäminen. Tavoitteena kunnon kohottaminen, oman liikuntaohjelman suunnittelun ja toteuttamisen avulla. Opiskelijat voivat vaikuttaa kurssin sisältöön.
- LI4 Yhdessä liikkuen:** Vanhojen päivien tanssi. Opiskelijat voivat vaikuttaa kurssin sisältöön.
- LI5 Hyvinvointia liikkuen:** Lisää opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta. Opiskelijat voivat vaikuttaa kurssin sisältöön.

Soveltavat kurssit

- LI6 Palloilukurssi:** Tutustutaan eri palloilulajeihin ja niiden harrastamiseen.
- LI7 Pesäpallukurssi:** Pesäpallon lajiharjoittelua perusliikuntakurssien sisältöjä syventäen.
- LI8 Erikoiskurssi:** Elämysliikuntaa seikkaillen, sekä vuodenajasta riippuen joko vaellus tai laskettelu-osuus. Edellyttää omakustannusosuutta.
- LI9 Liikunnan lukiodiplomi (LILD4):** Liikunnan lukiodiplomi edellyttää vähintään viiden liikunnan kurssin suorittamista. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Liikunnan lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnan osioiden lisäksi liikunnallisen tutkielman sekä portfolion tekeminen. Liikunnan lukiodiplomi muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta. Diplomi jaetaan lukion päättötodistuksen liitteenä.

Suoritusjärjestys. 1 ja 2 numerojärjestys, muissa vapaa. Diplomin suorittaminen suositellaan aloitettavaksi ensimmäisen lukuvuoden keväällä.

Arviointi: Numeroarviointi tai hyväksytty (S) / hylätty (H). LI8 ja LI9 hyväksytty (S)/hylätty (H).

5.22 Musiikki

Lukion musiikinopetus perustuu ajatukselle, että musiikki on merkittävä osa ihmisen kulttuuria. Musiikinopetus tähtää siihen, että opiskelija tiedostaa musiikkisuhteensa ja syventää sitä. Omakohtainen musiikkisuhte vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tukee itsetuntoa. Opiskelija oppii ymmärtämään musiikin monenlaisia ilmenemismuotoja ja merkityksiä. Tehtävänä on tarjota elämyksiä, taitoja ja tietoja, jotka lisäävät opiskelijan musiikillista sivistystä ja rohkaisevat häntä elinikäiseen musiikin harrastamiseen.

Musiikinopetuksessa on keskeistä opiskelijan oma ilmaisu, luovuus, vuorovaikutustaidot ja myönteiset kokemukset. Musiikillinen osaaminen, ajattelu ja kyky oman toiminnan arviointiin kehittyvät vuorovai-

kutuksessa muiden kanssa. Yhdessä musisoiminen on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja. Musiikin tuottaminen – laulaminen, soittaminen ja musiikillinen keksintä – ja kuunteleminen ovat opetuksen keskeisiä sisältöjä. Oppisisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilainen suuntautuminen ja lähtötaso. Musiikin kursseilla pyritään tarjoamaan jokaiselle mielekkäitä musiikillisia tehtäviä.

Taideaineena musiikki tukee ja luo koulun kulttuuritoimintaa. Se on tärkeä osa koulun juhlia ja muita tapahtumia. Musiikinopiskelu syventää oman ja muiden kulttuurien tuntemusta. Se auttaa arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta ja ymmärtämään kulttuurien- ja taiteidenvälistä vuorovaikutusta. Opiskelija saa valmiuksia taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikin alalla ja median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.

Opetuksen tavoitteet

Musiikinopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja kykenee arvioimaan sitä sekä oppii arvostamaan erilaisia käsityksiä musiikista
- oppii ilmaisemaan itseään musiikillisesti, laulaen ja soittaen
- kehittää taitoaan kuunnella musiikkia ja tulkita kuulemaansa, myös musisoidessaan
- syventää tietojaan musiikin eri tyyleistä, lajeista ja historiasta
- tunnistaa oman kulttuuri-identiteettinsä sekä oppii ymmärtämään musiikkikulttuurien monimuotoisuutta ja toimimaan kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa
- oppii ymmärtämään musiikin ja äänen merkitystä mediassa
- osaa toimia vastuullisesti ja pitkäjänteisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa
- osaa asettaa musiikinopiskelulle tavoitteita ja arvioida niiden toteutumista.

Arviointi: Musiikinopetus tarjoaa samanaikaisesti useita tapoja kehittää opiskelijoiden muusikkoutta ja musiikillista osaamista. Kukin opiskelija syventää musiikillisia valmiuksiaan sekä itsenäisesti että yhdessä ryhmän kanssa. Nämä musiikinopiskelun erityispiirteet edellyttävät jatkuvaa ja monipuolista arviointia, jolla suunnataan ja tarkennetaan oppimisprosessin kulkua. Arviointi tukee myönteisesti opiskelijan musiikillista edistymistä ja hänen musiikkisuhteensa syventymistä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Opiskelijan itsearviointi on olennainen osa arviointia. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan.

5.22.1 Yleislinja

Pakolliset kurssit

MU1 Musiikki ja minä: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää oman tapansa toimia musiikin alueella. Hän pohtii oman musiikkisuhteensa kautta musiikin merkitystä ihmiselle ja ihmisten väliselle vuorovaikutukselle. Hän tutkii omia mahdollisuuksiaan musiikin tekijänä ja tulkitsijana, kuuntelijana sekä kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan. Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ilmaisun välineenä. Kurssilla syvennetään musiikin peruskäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuolonhuoltoon.

MU2 Moniääninen Suomi: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiinty-

viä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja ja oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisen taidemusiikin vaikutuksia suomalaiseen musiikkikulttuuriin. Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman ilmaisun sekä kuuntelu- ja kommunikointivalmiuksien kehittämiseen. Sisältöjen tulee edustaa eri musiikinlajeja: populaari-, taide- ja perinnemusiikkia.

Syventävät kurssit

- MU3 Ovet auki musiikille:** Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuureihin. Opiskelija kehittää musisointi- ja tiedonhankintataitojaan.
- MU4 Musiikki viestii ja vaikuttaa:** Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa. Opiskelija perehtyy musiikin osuuteen esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä ja Internetissä sekä tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen. Sisältöjen tarkastelussa ja työskentelytavoissa painottuu monipuolisuus. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa tai itse tuotettua materiaalia.

Soveltavat kurssit

- MU5 Musiikkiprojekti:** Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Kyseessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, ohjelmaa koulun juhliin, äänite tai taiteidenvälinen projekti.
- MU6 Lukiodiplomikurssi (MULD6):** Opiskelija valmistaa nauhoittamalla, kirjoittamalla, organisoidulla tai esiintymällä suuntauksensa mukaan diplomityön kattavan opinnäytteen. Kurssi suoritetaan osittain tai kokonaan itsenäisesti. Diplomi arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti ja toinen arvioinnin suorittajista on koulun ulkopuolinen henkilö. Diplomin suorittamisesta saa erillisen kurssitodistuksen päättötodistuksen liitteenä. Lukiodiplomikurssin aloittaminen edellyttää neljää suoritettua musiikinkurssia.
- MU7 Musiikkiopisto-opinnot:** Musiikkiopistossa opiskelevat ja musiikkikoulun päästötodistuksen saaneet opiskelijat ovat oikeutettuja suoritusmerkintään.

Yleislinjan opiskelijat voivat hyödyntää musiikkilinjan laajaa kurssitarjontaa osallistumalla musiikkilinjan kursseille MUP 10-26, mikäli kursseilla on tilaa ja opiskelijan musiikilliset valmiudet soveltuvat painotettuun opiskeluun kurssien sisältö huomioiden.

Suoritusjärjestys: Pakollisten musiikinkurssien (MU1 ja MU2) jälkeen suoritusjärjestys on vapaa. Lukiodiplomikurssin (MU6) voi tehdä vasta, kun suoritettuna on neljä musiikin kurssia.

Arviointi: Kurseista MU1 - MU4 ja MU6 numeroarviointi, kurssit MU5 ja MU7 hyväksytty (S) / hylätty (H).

5.22.2 Musiikkilinja

Uvilan lukion musiikkilinja tarjoaa aktiiviselle musiikin harrastajalle innostavan ja luovan ympäristön lukio-opintojen ja monipuolisten musiikkiopintojen yhdistämiseen. Oletpa musiikin aktiivinen harrastaja tai ammattiopintoihin tähtäävä muusikko meillä voit suorittaa lukio-opinnot ja samalla edetä musiikin opinnoissasi mukavasti yhdessä muiden musiikkilinjalaisten kanssa.

Musiikkilinjalla on tarjolla yhteensä yli 30 musiikin kurssia. Laajassa kurssitarjonnassa on omat kurssikokonaisuutensa bändityöskentelylle, ääni- ja valotekniikalle, monipuoliselle laulamiseksi, musiikin tietoaineille ja soittopinnoille. Musiikkilinjan opiskelijoiden käytettävissä on nykyaikainen musiikin opetusvälineistö oppitunneilta aina suuriin konserttikokoonpanoihin saakka. Musiikkilinjalla myös esiinnytään monipuolisesti niin laajoissa konserttiprojekteissa kuin erilaisilla pienemmilläkin keikoilla.

Musiikkilinjalaisen tulee suorittaa lukioaikana vähintään kahdeksan musiikin kurssia. Meillä voit painottaa musiikin kurssivalintoja oman musiikillisen kiinnostuksesi mukaisesti laulamiseen, soittamiseen tai musiikkitekologiaan. Lukiossa suoritettavien musiikin kursien lisäksi opiskelija voi sisällyttää opintoihinsa musiikkioppilaitoksessa suoritettuja opintoja tai muita tavoitteellisia ja ohjattuja musiikkiopintoja. Musiikkilinjalainen voi myös saada lukion järjestämää soitinten tai laulun yksilöopetusta. Katso tarkemmat tiedot kurssikuvauksista.

Yhteishaun lisäksi musiikkilinjalle hakeville on erillinen **hakulomake** ja **valintakoe**. Kaikki musiikkilinjalle hakevat täyttävät erillisen hakulomakkeen ja palauttavat sen Ulvilan lukioon kevään yhteishaun loppuun mennessä. (linkki hakulomakkeeseen tähän)

Jokaiselle valintakokeeseen kutsuttavalle hakijalle ilmoitetaan valintakokeen ajankohta ja tarkemmat ohjeet. Valintakoe sisältää haastattelun, laulunäytteen ja soittonäytteen. Lopullinen opiskelijavalinta määräytyy seuraavasti:

Perusopetuksen päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvo	maks.	10 p.
Valintakoe	maks.	6 p.
Lisänäytöt (musiikkiharrastuksista)	maks.	4 p.
Yhteensä		20/20 p.

Musiikkilinjan kurssit

Musiikkilinjalla opiskelevan on lukioaikana suoritettava vähintään **kahdeksan** musiikin kurssia.

Musiikkilinjan pakolliset kurssit:

MUP1	Musiikki ja minä (1.vsk)
MUP2	Moniääninen Suomi (1.vsk)
MUP3	Ovet auki musiikille (2.vsk)

Lisäksi vähintään **kaksi** kurssia seuraavista:

MUP7 - 9	Bändityöskentely (1.-2. vsk)
MUP12 - 14	Yleiskuoro (1.-3. vsk)
MUP15 - 16	Kamarikuoro (1.-3. vsk)

Muut vähintään **kolme** kurssia vapaasti lukion musiikin kurssien tarjonnasta. Pääosa musiikkilinjan kursseista järjestetään jokaisena lukuvuonna. Opetuksen ja opiskelun tarkoituksenmukaisen järjestämisen takia joitakin kursseja saatetaan toteuttaa harvemmin.

Pakolliset kurssit

MUP1 Musiikki ja minä: Opiskelija löytää oman tapansa toimia musiikin alueella. Hän pohtii oman musiikkisuhteensa kautta musiikin merkitystä ihmiselle ja ihmisten väliselle vuorovaikutukselle. Hän tutkii omia mahdollisuuksiaan musiikin tekijänä ja tulkitsijana, kuuntelijana sekä kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ilmaisun välineenä. Kurssilla opiskellaan musiikin perusaineksia sekä musiikin rakenteita. Perehdytään eurooppalaisen taidemusiikin kehitykseen. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuulonhuoltoon.

MUP2 Moniääninen Suomi: Kurssilla opitaan tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistetaan omaa kulttuurista identiteettiä. Tarkastellaan eurooppalaisen taidemusiikin vaikutuksia suomalaiseen musiikkikulttuuriin sekä perehdytään 1900-luvun taidemusiikkiin ja pop-rock- sekä jazz-musiikin kehitykseen. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Opiskelussa käytetään pääasiallisena työtapana kuuntelua. Kurssilla kiinnitetään huomiota oman ilmaisun sekä kuuntelu- ja kommunikointivalmiuksien kehittämiseen. Kurssilla opiskellaan musiikin perusaineksia sekä musiikin rakenteita. Sisällöt edustavat eri musiikinlajeja: populaari-, taide- ja perinnemusiikkia.

Syventävät kurssit

MUP3 Ovet auki musiikille: Opiskelija oppii tuntemaan itselleen vieraita musiikinlajeja ja musiikkikulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuureihin. Opiskelija kehittää musisointi- ja tiedonhankintataitojaan.

MUP4 Musiikki viestii ja vaikuttaa: Kurssilla tutustutaan musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa ja mediassa. Opiskelija perehtyy musiikin osuuteen esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä ja Internetissä sekä tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen. Sisältöjen tarkastelussa ja työskentelytavoissa painottuu monipuolisuus. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa tai itse tuotettua materiaalia.

Soveltavat kurssit

MUP5 Musiikkiprojekti: Opiskelija oppii suunnittelemaan ja toteuttamaan ryhmässä tai itsenäisesti musiikillisen kokonaisuuden, jossa hän käyttää aiemmin hankkimiaan tietoja ja taitoja. Kyseessä voi olla esimerkiksi pienimuotoinen konsertti, ohjelma koulun juhliin, äänite tai taiteiden välinen projekti.

MUP6 Musiikin lukiodiplomi (MULD6): Opiskelija valmistaa nauhoittamalla, kirjoittamalla, organisoidulla tai esiintymällä suuntauksensa mukaan diplomityön kattavan opinnäytteen. Kurssi suoritetaan osittain tai kokonaan itsenäisesti. Diplomi arvioidaan valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti ja toinen arvioijista on koulun ulkopuolinen henkilö. Diplomin suorittamisesta saa erillisen kurssitodistuksen päättötodistuksen liitteenä. Lukiodiplomikurssin aloittaminen edellyttää neljää suoritettua musiikkikurssia.

- MUP7-9 Bändityöskentely:** Tavoitteena yhteysoitto- ja laulutaitojen kehittäminen. Musiikkityyleinä kursseilla ovat esim. pop, rock, jazz ja latin sekä vapaavalintaiset tyylit. Pop-jazz-teorian sekä bändisovituksen perusteita käytännössä. Esiintymisiä ja yhtyelaitteiston käytön perusteita.
- MUP10 Solistinen laulu:** Harjoitellaan solistisen laulun perustaitoja populaarimusiikin eri tyyleissä. Valmistetaan solistisia lauluosuuksia yhteistyössä bändi- kuoro- ja lukiodiplomikursseiden kanssa. Kurssiin voi sisältyä ilta- ja viikonlopputyöskentelyä.
- MUP11 Yhtyelaulu:** Tutustutaan moniääniseen yhtyelauluun eri tyyleissä ja kokoonpanoissa. Pehdytään yhtyeessä laulamisen tapoihin ja yhtyelaulusovitusten perusteisiin laulaen, analysoiden ja sovittaen.
- MUP12-14 Yleiskuoro:** Yleiskuorokursseiden tavoitteena on harjoitella kuoro-ohjelmistoa esitettäväksi koulun tilaisuuksissa sekä julkisissa konserteissa ja esiintymisissä. Harjoitellaan laulutekniikan perustaitoja ja kehitetään moniäänisen laulun taitoa. Yleiskuoron ohjelmisto on pääosin piano- ja yhtyesäestettä. Esiintymisiin ja harjoitusjaksoihin voi sisältyä ilta- ja viikonlopputyöskentelyä.
- MUP15-16 Kamarikuoro:** Kamarikuorokursseiden tavoitteena on harjoitella yleiskuoroa (MUP 12 - 14) haasteellisempaa, lähinnä säestyksettömää kuoro-ohjelmistoa esitettäväksi koulun tilaisuuksissa sekä julkisissa konserteissa ja esiintymisissä. Kurssille osallistuvien opiskelijoiden tulee hallita säestyksettömään lauluun tarvittava riittävän sävelpuhdas laulutaito. Kurssilla harjoitellaan äänenmuodostuksen perustaitoja ja syvennetään moniäänisen, pääosin säestyksettömän laulun taitoa. Esiintymisiin ja harjoitusjaksoihin voi sisältyä ilta- ja viikonlopputyöskentelyä.
- MUP17 Kitaran vapaasäestys:** Kurssilla harjoitellaan kitaran vapaasäestyksen alkeita, avokieli- ja barreointuja sekä melodian soittoa pääosin tabulatuureista. Tavoitteena on saavuttaa perustaidot kitaralla säestämiseen yksin ja osana yhtyettä.
- MUP18 Äänentoisto:** Live-äänentoiston perusteet. Puheen, laulun ja soiton äänentoistoon sekä äänentoistolaitteiden perustoimintoihin tutustuminen. Käytännön työskentelyä koulun tapahtumissa. Kurssiin voi sisältyä ilta- ja viikonlopputyöskentelyä.
- MUP19 Musiikin tietotekniikka:** Tutustutaan audio-, sekvensseri- ja notaatio-ohjelmistoihin ja miditeknologian perusteisiin sekä erilaisiin pienohjelmistoihin. Kurssiin voi sisältyä ilta- ja viikonlopputyöskentelyä.
- MUP20 Äänityskurssi:** Pehdytään musiikin äänittämisen perusteisiin ja tutustutaan studio työskentelyyn. Kurssi sisältää pääosin projektiluonteista ilta- ja viikonlopputyöskentelyä. Edeltävänä suorituksena MUP 18 - 19.
- MUP21-22 Valo- ja esitystekniikka:** Kurssilla pehdytään erilaisten valo- ja esitystekniikkalaitteiden toimintaan, asennuksiin ja käyttömahdollisuuksiin. Suunnitellaan ja toteutetaan koulun konserttien ja tapahtumien valaistuksia sekä esitystekniikkarakenteita. Kurssilla on mahdollisuus perehtyä DJ-laitteiston käyttöön. Kurssi sisältää pääosin projektiluonteista ilta- ja viikonlopputyöskentelyä.
- MUP23-24 Musiikin teoria ja säveltapailu 1-2:** Kurssilla opiskellaan musiikin teorian ja säveltapailun perusteita musiikkioppilaitosten tutkintovaatimusten tason 2 (MUP 23) ja tason 3 (MUP 24) mukaisesti. Kurseista saa suoritusmerkinnän musiikkioppilaitoksen hyväksytysti suoritetuista opinnoista (ks. *muiden musiikkiopintojen hyväksiluku*).
- MUP25-26 Musiikkitieto:** Kurssilla opiskellaan taidemusiikin ja jazzin historiaa musiikkioppilaitosten perustason (MUP 25) ja opistotason (MUP 26) tutkintovaatimusten mukaisesti. Kurseista saa suoritusmerkinnän musiikkioppilaitoksen hyväksytysti suoritetuista opinnoista (ks. *muiden musiikkiopintojen hyväksiluku*).
- MUP27-29 Soitinopinnot:** (ks. *muiden musiikkiopintojen hyväksiluku*).
Soitinopintojen kurssit koostuvat lukioaikaisista pää- ja sivusoittimien (myös laulu) yksilöopetuksena opiskelluista opinnoista. Soitinopintojen kurssit suoritetaan ensisijaisesti hyväksiluettavina musiikkioppilaitosten, kansalais- ja työväenopistojen tai yksityisopetuksen soitinopintoina. Soitinopintoja hyväksiluettaen lukioaikaisen opetusajan mukaan. Musiikkioppilaitoksen soi-

tinopinnot hyväksiluetaan ensisijaisesti tasosuoritusten mukaan. Edellä mainittujen hyväksiluettavien soitinopintojen puuttuessa lukio järjestää soitinopinnot yksilöopetuksena siten, että lukioaikana opiskelijalle kertyy soitinopintoina opetusajan mukaan yksi kurssisuoritus (38x45min). Lukion järjestämää soitinopetusta annetaan pääsääntöisesti yleisimmässä populaarimusiikin yhtyesoitimissa (piano, akustinen kitara, sähkökitara, basso, rumpusetti) ja laulussa sekä pianon vapaan säestyksen opetuksena. Soitinopintojen soittotuntien ajankohta sovitaan opiskelijan ja soitonopettajan kanssa pääsääntöisesti lukukaudeksi kerrallaan. Opiskelija ei voi saada opetusta soittimessa, jota hän opiskelee jossain muussa oppilaitoksessa.

MUP30-32 Orkesteri- ja kuorotoimintaan osallistuminen: (ks. *muiden musiikkiopintojen hyväksiluku*)

Lukion ulkopuolisiin orkesteri- ja kuoro-opintoihin osallistuvat opiskelijat voivat saada lukioaikaisesta osallistumisestaan hyväksiluettavia kurssisuorituksia yhteensä kolme kurssia. Lukion ulkopuolisesta kuorotoiminnasta kursseja voi saada enintään lukion omina opintoina suoritettujen kuorokurssien verran. Orkesteri- ja kuorotoimintakurssit voi suorittaa musiikkioppilaitosten ja muiden vastaavien yhteistyötahojen toimintaan osallistumalla. Kurssisuorituksen saamisen perusteena on lukuvuosittainen opetusaja, pääsääntöisesti 1 kurssi/lukuvuosi. Edellytyksenä on säännöllinen toimintaan osallistuminen ja toiminnan tavoitteellisuus sekä lukioaikaisilta opinnoilta ja opetukselta vaadittava riittävän korkea musiikillinen taso. Toiminnan tulee sisältää myös esiintymisiä. Musiikkioppilaitosten osalta suoritukset todetaan opintorekisterioteesta. Muiden yhteistyötahojen osalta suoritusmerkintää haetaan erillisellä lomakkeella.

Arviointi: Kurssit MUP1 - MUP4 ja MUP6 numeroarviointi, kurssit MUP5 ja MUP7 – MUP32 hyväksytyt (S).

Muiden musiikkiopintojen hyväksiluku

Musiikkilinjalla opiskeleva voi hyväksilukea muualla suorittamiaan lukioaikaisia soitin-, orkesteri-, kuoro- sekä musiikin teoria- ja historiaopintoja osaksi lukio-opintojaan. Muualla suoritettavilla opinnoilla korvattavissa olevat kurssit on merkitty kurssikuvauksiin ja tarkemmin alla olevaan taulukkoon. Hyväksiluettavia soitin-, orkesteri- ja kuoro-opintoja ei voi sisällyttää pakollisiin kahdeksaan kurssiin. Kuorotoiminnan perusteella hyväksiluettavia kursseja voi saada enintään lukion omina opintoina suoritettujen kuorokurssien verran.

Musiikkioppilaitoksen opinnot	vastaavuus lukion kurseissa		
Pääsoitin	perustaso 3	1 kurssi	MUP27
	opistotaso (I)	2 kurssia	MUP28 - 29
Sivusoitin	perustaso 2	1 kurssi	MUP28 - 29
Musiikin perusteet	perustaso 3	1 kurssi	MUP23
	opistotaso (I)	1 kurssi	MUP24
Musiikkitieto	perustaso	1 kurssi	MUP25
	opistotaso	1 kurssi	MUP26
Orkesterisoitto/kuorolaulu		1 kurssi/lukuvuosi	MUP30 - 32

Musiikkioppilaitoksen opinnot hyväksiluetaan pääsääntöisesti tutkintosuoritusten perusteella. Pääsoittimen, musiikin perusteiden ja musiikkitiedon **opistotason** suorituksista saa edellä mainittujen lukiokurssien lisäksi perustaso 3:n mukaisesti hyväksiluettavat lukiokurssit, mikäli perustaso 3:n suoritukset on suoritettu ennen lukio-opintojen alkamista.

Muut kuin musiikkioppilaitoksen opinnot	vastaavuus lukion kurseissa		
Soitinopinnot	opetusajan mukaan*	1-3 kurssia	MUP27 - 29
Yhteissoitto ja kuorolaulu	opetusajan mukaan*	1-3 kurssia	MUP 30 - 32

* Yksi lukion kurssi edellyttää 38 x 45 minuutin opetusajaa

5.23 Kuvataide

Kuvataideopetuksen lähtökohtana on kulttuurisesti monimuotoinen todellisuus, jota tutkitaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Opiskelijoiden kokemukset, mielikuvitus, luova ajattelu ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle taideoppimiselle. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässään ja yhteiskunnassa.

Kuvataideopetuksessa havainnoidaan, tuotetaan, tulkitaan ja arvotetaan kuvia visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja hyödyntämällä. Opetuksessa perehdytään ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin, toimintatapoihin ja osallistumisen muotoihin.

Opiskelijoita kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Opiskelijoiden kulttuurista osaamista syvennetään yhdessä museoiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Kuvataideopetus luo valmiuksia opiskelijan lukion jälkeisille opinnoille.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- syventää monilukutaitoaan ja kulttuurista osaamistaan
- ilmaisee havaintojaan, mielikuviaan ja ajatuksiaan kuvallisesti
- syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- harjaantuu tavoitteelliseen, teemalliseen ja prosessinomaiseen työskentelyyn, itsearviointiin ja yhteistyöhön
- käyttää tutkivaa lähestymistapaa kuvallisessa työskentelyssä
- osaa soveltaa kuvallisen viestinnän keinoja
- tulkitsee kuvataidetta kuvatulkinnan menetelmiä ja käsitteistöjä käyttäen
- tarkastelee taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa

Pakolliset kurssit

KU1 Kuvat ja kulttuurit: Kurssilla perehdytään kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin sisältöihin omia kuvia tekemällä. Kurssin aikana kerrataan ja syvennetään kuvan tekemisen perusasioita ja tarkastellaan omia ja muiden kuvakulttuureja sekä taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä. Kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria tutkitaan yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä. Opiskelija tarkastelee erilaisia kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista kuvatulkinnan menetelmiä käyttäen. Tärkeänä tavoitteena on oman kuvallisen ilmaisun kehittäminen.

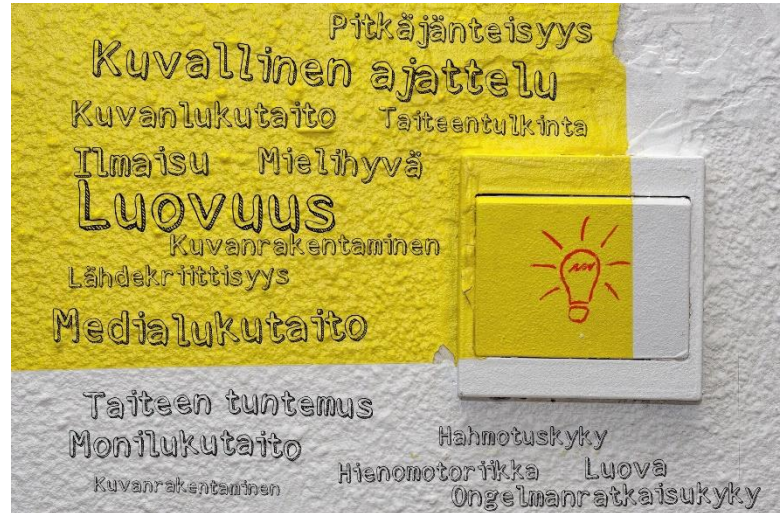
KU2 Muotoillut ja rakennetut ympäristöt: Kurssilla perehdytään omakohtaisen työskentelyn kautta rakennetun ympäristön ja muotoilun käsitteisiin. Kurssi keskittyy arkkitehtuuriin, muotoiluun ja ympäristöön. Tavoitteena on ymmärtää taiteen merkitys erilaisissa ympäristöissä ja niiden suunnittelussa. Kurssin aiheita ovat rakennettu ympäristö, muotoilu, tuotteistaminen ja media-ympäristöt kuvallisen tuottamisen lähtökohtana. Kurssilla tutkitaan arkkitehtuurin ja muotoilun ajankohtaisia ilmiöitä.

Syventävät kurssit

KU3 Osallisena mediassa: Omakohtaista työskentelyä median eri sisältöjen parissa. Kurssilla perehdytään median ilmaisukeinoihin tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Kurssin aikana median

käsitteistö ja kuvatyypit tulevat tutuiksi. Opiskelija tutustuu mediakulttuurien henkilökohtaisiin ja yhteiskunnallisiin merkityksiin. Tavoitteena on ymmärtää visuaalisuuden merkitys mediaviestinnässä, mediaympäristöissä ja mediaesityksissä, sekä niiden suunnittelussa ja tuottamisessa. Keskeisenä sisältönä ovat median ajankohtaiset ilmiöt ja kysymykset. Kurssi hyväksytään yrittäjyyskasvatuksen ja medialukiodiplomin suorittajille kurssisuorituksiksi.

KU4 Taiteen monet maailmat: Tavoitteena on ymmärtää kuvataiteen merkitys ja kulttuurinen moninaisuus eri aikoina ja eri kulttuureissa. Keskeisinä sisältöinä kuvataiteen käsitteistö, tulkinnan keinot sekä ajankohtaiset ilmiöt. Tavoitteena on oppia käyttämään erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja omassa kuvallisessa työskentelyssä. Kurssin aikana syvennetään omaa kuvailmaisua ja visuaalista osaamista. Kurssi sopii erityisesti kuvataiteen lukiodiplomikurssin tekijöille.

- KU5 Valokuvaus:** Digitaalisen järjestelmäkameran mahdollisuudet ja keinot luovassa valokuvauksessa. Kurssilla opetellaan kameras ominaisuuksia ja käyttöä. Opiskelija tutustuu valokuvauksen perusasioihin kuten sommitteluun ja eri ilmaisukeinoihin sekä kuvankäsittelyn perusteisiin. Oman kameras käyttö on suositeltavaa. Opintoretket voivat olla osa kurssin sisältöä. Tarkastelomme kuvakerronnan eri keinoja ja soveltamista omassa valokuvailmaisussa. (Koulukohtainen)
- KU6 Piirustus ja taidegrafiikka:** Piirtämisen eri tekniikat ja välineet. Opiskelija kehittää ja syventää omaa ilmaisua ja havainnointikykyä eri piirtimiä käyttäen. Kurssilla syvennetään kuvan tekemisen keskeisten elementtien kuten viivan, varjostustekniikan ja sommittelun hyödyntämistä omassa ilmaisussa. Kurssin aikana tutustumme yhteen tai useampaan eri taidegrafiikan menetelmään. Keskeisinä tavoitteina on oman ilmaisun ja teknisen osaamisen syventäminen ja kehittäminen. (Koulukohtainen)
- KU7 Muotoilu ja kuvanveisto:** Kolmiulotteinen työskentely eri materiaalein. Kurssilla harjoitellaan veistosten sekä käyttöesineiden tekoa ja suunnittelua eri materiaaleista. Materiaaleina ovat esimerkiksi savi, kipsi ja paperimassa sekä erilaiset kierrätysmateriaalit Opiskelija tunnistaa taideoksen ja käyttöesineen eron. Tärkeänä tavoitteena on kehittää omaa kolmiulotteista hahmotuskykyä ja työskentelyä. Kurssin aikana tutustutaan muotoilun, kuvanveiston ja keramiikan menetelmiin. (Koulukohtainen, lv. 2019-2020)
- KU8 Taidemaalaus:** Maalauksen eri tekniikat. Opiskelija suunnittelee ja toteuttaa maalauksen valitsemallaan tekniikalla. Materiaaleina ovat esimerkiksi akryyli-, öljy- ja akvarellivärit sekä muste. Kurssin aikana kokeillaan eri maalaustekniikoita ja tutustutaan maalaustaiteen ajankohtaisiin ilmiöihin. Tavoitteena on kehittää ja syventää omaa maalaustekniikkaa ja ilmaisua. (Koulukohtainen, lv. 2018-2019)

Soveltavat kurssit

KU9 Kuvataiteen lukiodiplomi (KULD2): Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Kuvataiteen lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin laaja-alaista osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti erilaisia kuvia. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Kuvataiteen lukiodiplomi

muodostuu teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia ja kuvataiteen tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

Ennen kuvataiteen lukiodiplomia pitää suorittaa vähintään neljä kuvataidekurssia. Diplomitehtävät ovat valtakunnallisia ja opetushallituksen laatimia. Kuvataiteen lukiodiplomi suositellaan suoritettaviksi kolmannen tai neljännen vuosikurssin toisessa jaksossa. Suoritusmerkinnän saavat kaikki jotka suorittavat hyväksytysti diplomitehtävän. Diplomitehtävän arvioi oma opettaja sekä toinen asiantuntija-arvioija ja siitä saa päättötodistuksen liitteenä erillisen todistuksen, arvosanalla 4-10. Lukiodiplomin arvosanasta on hyötyä ja se otetaan huomioon pisteytyksessä korkeakoulu-, ammattikorkeakoulu ja opistotasolla alakohtaisesti media-, viestintä-, taideteollisuus-, taide- ja käsiteollisuusaloilla sekä opettajankoulutuksessa. Kurssille voi osallistua ja saada kurssimerkinnän, vaikkei tekisi erikseen arvioitavaa lukiodiplomia.

KU10 Taiteen merkitys: Länsimaisen kuvataiteen yleiset suuntaukset ja niiden ominaispiirteet, keskeisimmät taiteilijat ja heidän teoksensa. Arviointi tapahtuu kirjallisen kokeen ja oman kuvallisen työskentelyn perusteella. Kurssi on mahdollista suorittaa itsenäisesti, jos aiemmin suoritettujen kuvataiteen kurssien keskiarvo on vähintään 8. Kurssi sopii hyvin esimerkiksi taidehistoriasta kiinnostuneelle tai kuvataiteen lukiodiplomikurssia suorittavalle opiskelijalle. (Koulukohtainen)

Syventävä teemaopintokurssi TO1

KU11 Kuvataide ja kemia

Sisältöinä erilaiset kemialliset reaktiot eri aineissa, materiaalien ominaisuudet ja käyttö taiteellisessa ilmaisussa. Kurssilla painotetaan tutkivaa työskentelyotetta ja opitaan kokeilemalla. Kurssin tavoitteena on tutkia erilaisten sidosaineiden ja pigmenttien ominaisuuksia ja käyttötapoja taiteellisessa työskentelyssä. Kurssin aikana opiskelija koostaa työskentelystään portfolion, joka havainnollistaa mahdollisimman hyvin tutkimus- ja työskentelyprosessia.

Arviointi: Kuvataiteen arviointi on kannustavaa, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia. Arviointi kohdistuu visuaaliseen havaitsemiseen ja ajatteluun, kuvalliseen tuottamiseen ja visuaalisen kulttuurin tulkintaan. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset.

Kurssit arvioidaan numeroarvosanalla lukuun ottamatta kuvataiteen diplomikurssia (KU9), josta omaa koulua varten annetaan suoritusmerkintä. Päättötodistuksen liitteenä diplomityöstä annetaan erillinen todistus, jossa on sekä sanallinen että numeroarviointi.

Ohjeita opiskeluun ja kurssien suoritusjärjestykseen: KU1 suoritetaan pääsääntöisesti ensimmäisenä vuonna. KU1 kurssi on kaikille pakollinen, jonka jälkeen kuvataiteen kurssien suoritusjärjestys on vapaa.

Koulukohtaiset kurssit (KU5, KU6, KU7, KU8, KU10) ovat työpajatyypisiä, joiden keskeisenä tarkoituksena on oman luovan ilmaisun löytäminen, tukeminen ja vahvistaminen.

Koulukohtaiset kurssit on suunnattu pääsääntöisesti toisen vuoden opiskelijoille.

Kuvataiteen lukiodiplomikurssiin voi osallistua suoritettua sitä ennen vähintään neljä kuvataiteen kurssia. Neljä on valtakunnallinen minimi, mutta mitä enemmän pohjakurseja on suoritettuna, sitä laajemmalla ja syvällisemmällä osaamisella diplomikurssin voi suorittaa.

Kuvataiteen lukiodiplomitehtävät pohjautuvat valtakunnallisiin pakollisiin ja syventäviin kuvataidekursseihin (KU1, KU2, KU3 ja KU4).

Opiskelijoiden ei tarvitse tuoda omia välineitä tai materiaaleja koululle. Kuhunkin kurssiin liittyvän materiaalimaksun maksamalla saa käyttöä koulun tarvikkeita. Materiaalimaksu maksetaan opettajalle kurssin alkaessa.

5.24 Opinto-ohjaus

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee siirtymä- ja muutostilanteissa kohti jatko-opintoja ja työelämää.

Opinto-ohjauksen kurssit OP1 ja OP2 ovat kaikille pakollisia kursseja, joista OP1 suoritetaan 1. lukio-vuonna ja OP2 on hajautettu 2. ja 3. vuodelle. Kursseja ei voi suorittaa itsenäisesti.

Pakolliset kurssit

- OP1 Minä opiskelijana:** : Opiskelija tutustuu lukio-opintojen käytänteisiin ja rakenteisiin sekä ylioppilastutkintoon ja itseensä oppijana. Sisältöinä esim: henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), alustava yo-suunnitelma, omien opiskelutaitojen kehittäminen, oman oppimisen arviointi.
- OP2: Jatko-opinnot ja työelämä:** Opiskelija perehtyy keskeisiin jatkokoulutukseen, ammattialoihin ja urasuunnitteluun liittyviin tietolähteisiin, ohjauspalveluihin ja hakujärjestelmiin sekä pohtii omaa ammatillista suuntautumistaan prosessinomaisesti. Sisältöinä esim: HOPSin ja YO-suunnitelman päivitys, jatko-opintomahdollisuudet Suomessa ja ulkomailla, yrittäjyys, työnhaku- ja työelämätaidot, jatko-opintoihin tutustuminen ja jatko-opintosuunnitelma.

Soveltavat kurssit

- OP3: Lue –kurssi: Luku- ja kirjoitustaidon tehostaminen:** Opiskelijan tukeminen oman oppimistyylin löytämisessä ja opiskelutaitojen parantaminen. Opiskelijan itsetuntemuksen ja myönteisen minäkuvan vahvistaminen. Kurssilla voidaan arvioida opiskelijan lukivaikeutta yo-tutkintoa varten. Kurssi toteutetaan yhdessä erityisopettajan, äidinkielen opettajan ja opinto-ohjaajan kanssa. Kurssi on tarkoitettu opiskelijoille, joilla on kielellisiä oppimisvaikeuksia. Vaikeudet voivat ilmetä mekaanisen lukemisen vaikeutena, lukemisen hitautena, luetun ymmärtämisen vaikeutena, kirjoitusvirheinä ja lauserakennevirheinä. Ilmiöt voivat tulla esiin äidinkielen ja vieraiden kielten opiskelussa. Kurssi on tarkoitettu ensimmäisen vuoden opiskelijoille, eikä sitä voi suorittaa itsenäisesti.
- OP4: Tutor-kurssi:** Tavoitteena on antaa opiskelijoille valmiuksia toimia omassa koulussaan nuorempien opiskelijaryhmien opastajana sekä erilaisissa tilaisuuksissa oppilaitoksen esittelijänä. Tutor-kurssi ajoittuu 1. vuoden keväälle ja 2. opiskeluvuodelle. Tarvittaessa kurssille halukkaiden keskuudessa suoritetaan valintaa. Kurssista saa suoritusmerkinnän lisäksi erillisen todistuksen.

Syventävä teemaopintokurssi TO3

- OP5: Opiskelijakuntakurssi:** Tavoitteena on, että opiskelija kasvaa aktiiviseksi ja vastuuta kantavaksi kansalaiseksi ja omalla työpanoksellaan ylläpitää koulun hyvää ilmapiiriä ja kehittää koulun toimintaa. Kurssin suorittamiseen kuuluu aktiivinen osallistuminen opiskelijakunnan hallituksen toimintaan (ainakin yhden lukuvuoden ajan). Opiskelijakunnan tehtävänä on suunnitella, edistää ja osallistua erilaisten koulun tapahtumien järjestämiseen sekä koulun arjessa että juhlassa (vanhempainillat, teemapäivät ja välipalamyyni ym. virkistystoiminta). Kurssista saa suoritusmerkinnän lisäksi erillisen todistuksen.

Arviointi: Kurssit arvioidaan arvosanoin hyväksytty (S) / hylätty (H).

5.25 Erillisten oppimäärien kurssit

5.25.1 Tietotekniikka

Soveltavat kurssit

AT1 Tieto- ja viestintätekniikan peruskurssi: Vahvistetaan opiskelijoiden omien laitteiden käyttöä pedagogisiin tarkoituksiin. Opetellaan YO-tutkinnon sähköisen koejärjestelmän käyttöliittymää opiskelijoiden omilla laitteilla. Harjoitellaan opiskelun kannalta tärkeiden ohjelmien ja oppimisympäristöjen käyttöä. Keskeisiä ovat Abitti -järjestelmässä käytössä olevat ohjelmat (mm. tekstinkäsittely- taulukkolaskenta- ja kuvankäsittely). Kurssi suunnataan 1. vuoden opiskelijoille siten, että kaikille opiskelijoille taataan tarvittavat valmiudet ensimmäisen vuoden aikana.

5.26 Teemaopinnot

Valtakunnalliset syventävät kurssi

- TO1 Monitieteinen ajattelu, sivu 29 ja 45
- TO2 Tutkiva työskentely teknologialla, sivu 26
- TO3 Osaaminen arjessa, sivu 33 ja 46

5.27 Lukiodiplomit

Valtakunnalliset syventävät kurssi

- KULD2 Kuvataiteen lukiodiplomi (KU9), sivu 44
- LILD4 Liikunnan lukiodiplomi (LI9), sivu 36
- MELD5 Median lukiodiplomi (AI16), sivu 8
- MULD6 Musiikin lukiodiplomi (MU6), sivu 38,40

6 OPISKELIJAN OPPIMISEN ARVIOINTI

Tässä kappaleessa tuodaan esiin lukiokoulutuslainsäädännön ja lukion opetussuunnitelman oppiaineen arviointiin liittyviä keskeisimpiä asioita ja niiden sovellusohjeita. Opetussuunnitelma kokonaisuudessaan on luettavissa lukion kotisivuilta.

6.1 Arvioinnin tavoitteet

Opiskelija-arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukion aikana että lukio-opiskelun päättyessä. Palautteen tarkoituksena on kannustaa ja ohjata opiskelijaa opintojen suorittamisessa. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-oppilaitosten, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelija-arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluuyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvostelu, arvosanan antaminen, on yksi arvioinnin muoto.

Arvioinnilla kannustetaan opiskelijaa myönteisellä tavalla omien tavoitteittensa asettamiseen ja työskentelytapojen tarkistamiseen.

Arvostelu perustuu opetussuunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin. Kunkin oppiaineen yhteydessä määritellään yleiset arvosteluperusteet. Arvostelussa pyritään mahdollisimman suureen luotettavuuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Näin voidaan antaa opiskelijalle aineksia realistisen minäkuvan kehittämiseen.

Opiskelijalle selvitetään etukäteen arvostelun ja arvosanan muodostumisen perusteet. Opiskelijaa ohjataan myös itsearviointiin.

6.2 Kurssisuorituksen arviointi

Opiskelijan suorittama kurssi arvioidaan sen päätyttyä. Arvioinnin tehtävänä on antaa palautetta opiskelijalle kurssin tavoitteiden saavuttamisesta ja oppiaineen opiskelun etenemisestä.

Kunkin jakson jälkeen opiskelija ja alle 18 –vuotiaan opiskelijan huoltaja voi tarkastella kurssilla ja jaksolla opiskelijan menestymistä sähköisestä järjestelmästä. Pyydettyessä annetaan kirjallinen todistus menestymisestä kurssilla ja/tai kirjallinen jaksotodistus.

Arvioinnin muodot ovat numeroarviointi, suoritusmerkintä ja sanallinen arviointi. Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty kurssi merkitään arvosanalla 4.

Suoritusmerkinnässä käytetään kirjaimia S, H, K ja A. Hyväksytystä suorituksesta kurssista käytetään merkintää S. Hylätystä kurssista käytetään merkintää H. Keskeytetystä kurssista käytetään merkintää K. Keskeytettyä kurssia ei voi täydentää, vaan se on suoritettava osallistumalla uudelleen kurssille.

Täydennettävästä kurssista käytetään merkintää A. Opiskelijalta puuttuu tällöin jokin suoritus jakson päättyessä. Kyseessä voi olla esim. tutkielma, ainekirjoitus tai koe. Pääsääntöisesti kurssiin kuuluvat suoritukset tulee tehdä jakson aikana. Suoritusten siirtämiselle täytyy aina olla hyvä syy. Suoritusten puuttuminen ei vaikuta oikeuteen osallistua kurssikokeeseen. Hyväksyttävästä syystä siirretyt suoritukset pitää tehdä seuraavan jakson aikana. Mikäli täydennyksiä ei suoriteta määräaikana, kurssi arvioidaan ilman niitä. Arvosana riippuu tällöin siitä, miten kurssin arviointi on määritelty. Jos esim. opiskelijan kurssisuorituksesta puuttuu tutkielma, joka on määritelty välttämättömäksi suoritukseksi, arvosanaksi tulee K.

Poissaoloilla on vaikutusta arvosanaan. Opiskelijan tulee selvittää poissaolonsa. Jos opiskelijalla on kolme selvittämätöntä poissaoloa, hänelle annetaan kirjallinen huomautus WILMAAN. Jos opiskelija ei tämän jälkeen viikon kuluessa selvitä poissaolojaan, arvosanaksi tulee K. Jos opiskelijalla on jakson päättyessä (eli koeviikon päättyessä) selvittämättömiä poissaoloja (1 – 2), ne voivat alentaa arvosanaa. Myös runsaat selvitettyt poissaolot voivat vaikuttaa arvosanaan alentavasti, mikäli niitä ei korvata jollakin muulla sovitulla tavalla. Sairaspoissaolon tai päällekkäisen kouluntyön korvaavuuksista neuvotellaan opettajan kanssa erikseen. Ne eivät ole kurssin keskeyttämisen syitä. Opiskelijaa varoitetaan etukäteen mahdollisesta kurssin keskeyttämisestä. Opettaja selvittää kurssin alussa, millä tavalla poissaolot vaikuttavat arviointiin.

Mikäli opiskelija on sairauden vuoksi poissa kurssikokeesta, hänen on tervehdyttyään tuotava kouluun lääkärin- tai terveydenhoitajan todistus. Tällöin hän suorittaa kurssikokeen seuraavassa tai sitä seuraavassa uusintakuulustelussa.

Mikäli opiskelija saa kurssista hylätyn (4 tai H) arvosanan, hän voi uusia kokeen yhden kerran välittömästi seuraavassa tai sitä seuraavassa uusintakuulustelussa. Mikäli hän tällöinkin saa kurssista hylätyn arvosanan, hänen on suoritettava kurssi uudelleen, mikäli hän haluaa korottaa arvosanaa.

Opinnoissa eteneminen

Kurssikoe suoritetaan pääsääntöisesti koeviikolla. Itsenäisesti suoritettavan kurssin päättökoe järjestetään opettajan kanssa sovittavana ajankohtana.

Jos opiskelija tietää, että hän ei pääse tulemaan kokeeseen, hänen on annettava asiasta hyväksyttävä selitys ja sovittava opettajan kanssa uudesta koepäivästä. Jos opiskelija on poissa kokeesta, hänen on välittömästi annettava hyväksyttävä selitys poissaololle eli lääkärin tai terveydenhoitajan todistus sairaudesta. Tällöin opiskelija säilyttää oikeuden tehdä koe myöhemmin. Siirretty koe on tehtävä viimeistään seuraavalla koeviikolla tai sen jälkeisessä uusintakuulustelussa. Jos koe siirretään hyväksyttävästä syystä, kurssi arvioidaan merkinnällä A.

Jos opiskelija on poissa kokeesta (joko alkuperäisestä tai siirretystä kokeesta), mutta poissaololle ei ole hyväksyttävää selitystä, kurssi arvioidaan ilman koesuoritusta. Arvosanaksi voi tässä tapauksessa tulla K tai jokin muu arvosana.

Arvosana A muutetaan joksikin muuksi arvosanaksi aina viimeistään seuraavan jakson uusintapäivän jälkeen.

Uusintakuulustelupäivä on kunkin jakson jälkeen. Viimeinen viides uusintakuulustelupäivä on syksyllä elokuussa.

Opiskelija voi korottaa myös jo hyväksytyä kurssiarvosanaa korotuskuulustelussa, joka pidetään syyslukukauden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana. Tällöin on mahdollista korottaa vain yhtä edellisen lukuvuoden aikana suoritettujen kurssien arvosanaa. Arvosanaa voi korottaa myös osallistumalla uudelleen kurssille. Paras arvosanoista jää voimaan.

Jos opiskelija haluaa keskeyttää kurssin, hänen on ilmoitettava siitä kurssin opettajalle viimeistään koetilaisuudessa.

6.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

Opiskelijan oppiaineen oppimäärä muodostuu hänen henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelluista pakollisista ja syventävistä kursseista sekä niihin läheisesti liittyvistä soveltavista kursseista.

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosanana.

Oppiaineen oppimäärässä opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

<i>Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja,</i>	<i>joista voi olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään</i>
1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärässä ovat mukana kaikki opiskelijan arvioidut pakolliset ja opetussuunnitelman perusteissa määritellyt valtakunnalliset syventävät kurssit, eikä mitään niistä voi jälkikäteen poistaa, lukuunottamatta teemaopintoja.

"Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus erillisessä kuulustelussa arvosanan korottamiseen." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 3 mom.)

Valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen pakollisten ja syventävien kurssien pohjalta muodostuvaa arvosanaa on mahdollista korottaa edellä mainitun erillisen kuulustelun lisäksi:

- koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa määrittelmiin syventävien ja soveltavien kurssien pohjalta saadulla lisänäytöllä
- opiskelijan arvioinnista päättävien harkinnan perusteella, mikäli opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Päätötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet

Lukioasetuksen määrittämin numeroarvosanoin arvioidaan kaikki pakollisten oppiaineiden oppimäärät sekä valinnaiset vieraat kielet. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, on hän oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Opetussuunnitelmassa määritetyt muut lukion tehtävään liittyvät soveltavat opinnot arvioidaan siten kuin asianomaisen oppiaineen yhteydessä määrätään.

6.4 Lukion oppimäärän suoritus

Kurssiarvosanat ovat pohjana aineenopettajan määrittäessä opiskelijan päättöarvosanaa. Opiskelijalla on tällöin oltava hyväksytysti suoritettuna vähintään 2/3 opinto-ohjelmansa mukaisista oppiaineen oppimäärän pakollisista ja syventävistä kursseista. Oppiaineen oppimäärän arvioinnin suorittajalla on mahdollisuus myös korottaa arvosanaa. Mahdollisuutta laskemiseen ei ole. Arvosana ei välttämättä ole kurssiarvosanojen keskiarvo, vaan opettaja harkitsee, missä määrin opiskelija on saavuttanut oppimäärän tavoitteet. Tavallisesti viimeiset arvosanat painavat eniten. Oppiaineisiin läheisesti liittyviä soveltavia kurssisuorituksia voidaan pitää arvosanaan vaikuttavana lisänäyttönä.

Opiskelijalle annetaan mahdollisuus ennen päätötodistuksen antamista osallistua oppiaineen suulliseen kuulusteluun (tentti), johon voi kuulua myös kirjallisia tehtäviä. Matemaattisten aineiden osalta painotus on kirjallisessa osuudessa. Kuulusteltavan oppimäärän laajuus määräytyy opiskelijan opinto-ohjelmasta. Mikäli opiskelija osoittaa tässä kuulustelussa suurempaa kypsyttä ja oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvioinnista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, korotetaan arvosanaa. Saman oppiaineen korotuskuulusteluun saa osallistua vain kerran. Opiskelijalla on oikeus korotustenttiin joko ennen ylioppilaskirjoituksia tai sen jälkeen. Opiskelijoita ohjataan käyttämään suullisia kuulusteluja hyväkseen ylioppilastutkinnon kokeisiin valmistautumisessa.

Ulvilan lukion tuntijako ja opinto-ohjelman valintakortti

		pakolliset					syventävät					soveltavat kurssit										
Yhteiset oppiaineet		1. vuosi					2. vuosi					3. vuosi					1. - 3. vuosi					
		kurssi					kurssi					kurssi					kurssi					
Äidinkieli		1	2	3			4	5	6	7	12			6	8	9	12	16	10	-	15	17
Kielet	A1 Englanti	1	2	3	9		4	5	6	10	11	14		7	8	12	13	14				
	A2 Saksa / Ranska	1	2	3			4	5	6					7	8	9						
(Ympyröi valitsemasi kielet)	B1 Ruotsi	1	2	8			3	4	5	6	9	10	11	5	7	9						
	B2 Saksa	1	2				3	4	5					6	7	8						
	B2 Espanja	1	2	3			4	5	6	8												
	B2 Ranska						1	2	3					4	5	6	8					
	B3 Saksa	1	2	3	4		5	6	7					8	9	10						
	B3 Ranska						1	2	3	4	5			6	7	8	10					
	B3 Espanja	1	2	3	4	5	6	7	8	10												
	B3 Venäjä	1	2	3			4	5	6					7	8							
Matematiikka	Pitkä matem. tai	1	2	3	4	5	15	6	7	8	10	11	12	16	9	13	14	17				
	Lyhyt matem.	1	2	3	10		4	5	6	11				7	8	9						
Biologia		1	2	3			3	4	5	6				9					7	8		
Maantiede		1	2				2	3	4					5	6							
Fysiikka		1	2	3			4	5						6	7	8	12		9	10	11	
Kemia		1	2				3	4						5	6				7			
Uskonto tai		1	2				3	4	5	6	7			7	8							
Elämäntutkimustieto		1					2	3	4					5	6							
Filosofia		1					2	3	4					5								
Historia		1	2	6	8		3	4	5	6	7			3	4	5	8	9				
Yhteiskuntaoppi		1	6				2	3	4	5	6	7		2	3	4	5	7	8	9		
Psykologia		1	2				3	4	7					5	6	7	9		8			
Terveystieto							1	2						3	4							
Taideaineet	Musiikki ja/tai	1	(2)				3	4						5	6				7			
(3 pak.)	Kuvataide	1	(2)	3	4	5	(2)	3	4	5				3	5	9			6	7	8	10
Liikunta		1	5				2	4	6	9				3					7	8		
Opinto-ohjaus		1	3	5			0,5	4	5					0,5								
Tietotekniikka		1																				
Teemaopinnot TO																			1	2	3	

Musiikkilinjan kurssit ohjataan erikseen

**Hae opiskelemaan
Uvilan lukion
yleislinjalle tai musiikkilinjalle.**

**Painotamme myös
yrittäjyyttä, joten
voit perustaa vaikka
oman yrityksen!**

**Meillä voit suorittaa
lukiodiplomeja
kuvataiteessa,
musiikissa, mediassa
ja liikunnassa.**

www.opintopolku.fi

**Lukion rehtori
Opinto-ohjaaja**

**0400-134 814
0400-134 816**